

MAJANDUSAASTA ARUANNE

aruandeaasta algus: 01.01.2019

aruandeaasta lõpp: 31.12.2019

sihtasutuse nimi: Sihtasutus Eestimaa Looduse Fond

registrikood: 90001457

tänava/talu nimi, Staadioni tn 67

maja ja korteri number:

linn: Tartu linn, Tartu linn

vald: Tartu linn

maakond: Tartu maakond

postisihnumber: 51008

telefon: +372 7428443

e-posti address: elf@elfond.ee

veebilehe address: www.elfond.ee

Sisukord

Tegevusaruanne	3
Raamatupidamise aastaaruanne	29
Bilanss	29
Tulemiaruanne	30
Rahavoogude aruanne	31
Netovara muutuste aruanne	32
Raamatupidamise aastaaruande lisad	33
Lisa 1 Arvestuspõhimõtted	33
Lisa 2 Raha	37
Lisa 3 Nõuded ja ettemaksed	38
Lisa 4 Maksude ettemaksed ja maksuvõlad	39
Lisa 5 Tütarettevõtjate aktsiad ja osad	39
Lisa 6 Kinnisvarainvesteeringud	40
Lisa 7 Materiaalsed põhivarad	41
Lisa 8 Immateriaalsed põhivarad	42
Lisa 9 Kasutusrent	42
Lisa 10 Laenukohustised	43
Lisa 11 Võlad ja ettemaksed	43
Lisa 12 Võlad töövõtjatele	44
Lisa 13 Sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused	44
Lisa 14 Annetused ja toetused	46
Lisa 15 Tulu ettevõtlusest	47
Lisa 16 Sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsesed kulud	47
Lisa 17 Mitmesugused tegevuskulud	48
Lisa 18 Tööjõukulud	48
Lisa 19 Seotud osapooled	48
Lisa 20 Projektide tulud valdkondade kaupa	49
Lisa 21 Sihtkapitalid	50
Aruande allkirjad	51
Vandeauditori aruanne	52

Sisukord

Eestimaa Looduse Fond 2019	2
ELF kui huvikaitsja	3
Osalemine Eesti loodust oluliselt mõjutavate otsuste tegemises	3
Keskkonnaühenduste koostöö ja võimekuse arendamine	3
Looduskaitsealane avalik kommunikatsioon - pilootprojekt	4
Eestile omaste koosluste ja maastike säilimine	5
ELFi metsaprogramm	5
Metsanduse arengukava koostamine	6
Loodussõbralik metsa majandamine	6
Mets ja kliimamuutus	7
2020. aasta plaanid	8
ELFi mereprogramm	8
Merealade ruumiline planeerimine	8
Merealade väärtuste kaardistamine ja merekaitsealade ettepanekud	9
Merestrategia raamdirektiiv (MSRD)	9
Eutrofeerumine ja säästlik põllumajandus	9
Merekeskkonda mõjutavad arendused	10
Naftareostuse ennetamine ja tõrjevõimekus	10
Kestlik kalatarbimine	11
2020. aasta plaanid	12
ELFi märgalade programm	12
Sookoosluste taastamine	12
Eesti soode vaheinventuur	14
Märgalaviljelus Baltimaades	14
Turba kaevandamine	15
ELFi kliimamuutuse ja energeetika programm	16
ELFi liigikaitse programm	18
Lendorav	18
Nahkhiired	19
Konnad teel(t)	21
Looduskaitse andmebaas	22
Igaühe looduskaitse	22
ELFi loodustalgud	23
Teeme Ära talgupäev 2019	24
Välja antud stipendiumid ja toetused	25

Eestimaa Looduse Fond 2019

SA Eestimaa Looduse Fond (ELF) on mittetulunduslik valitsusväline keskkonnaorganisatsioon, mis loodi 1991. aastal. ELF on sõltumatu vabäühendus, kes kaitseb loodust, kasutades parimat ekspertteadmist, uuenduslikke lahendusi ja igaühe kaasabi.

2019. aasta käive oli 1,403 miljonit eurot. Euroopa Liidu ning Eesti riiklike fondide ja riigieelarve toetuste raha moodustas ELFi eelarvest 2019. aastal 89,1%, tasulised teenused 5.7% ja eraannetused 5.2%,

2019. a jätkasime tööd eraannetuste suurendamiseks ning KÜSKI projekti raames keskendusime ELFi püsiannetajate arvu kasvatamisele. Aasta lõpu seisuga oli ELFi 201 püsiannetajat ning aasta jooksul koguti püsiannetustena 17 320 eurot. Lisaks kogus ELF annetusi Swedbanki „Ma armastan aidata“ keskkonnas Teeme Ära talgupäeva toetuseks, Eesti metsa kaitseks ning Eesti looduse hoidmiseks.

Töölepingu alusel töötas 2019. aastal ELFi kokku 37 inimest (24 täisajaga töökohta), lisatöid telliti töövõtulepingu alusel 20 inimeselt ja 22 juriidiliselt isikult. Töötajate palgakulu koos maksudega oli 2019. aastal 549 427 eurot.

2019. aastal jätkasid juhatuse liikmetena Tarmo Tüür (juhatuse esimees), Siim Kuresoo (aseesimees), Kadri Kalmus ja Silvia Lotman. Juhatuse liikme ametist astus juunis tagasi Kärt Vaarmari. Juhatuse liikmetele maksti juhatuse tasusid koos sotsiaalmaksuga 2019. aastal 21 644 eurot.

ELFi nõukogu töötas vabatahtlikkuse alusel: tasusid ja soodustusi kõrgema juhtorgani liikmetele ei makstud.

ELF ei väljastanud garantiisid.

Finantssuhtarvud:	2019	2018
Maksevõime üldine tase = käibevara/ lühiajalised kohustused	0.94	1,05
Kohustuste ja varade suhe =	0,80	0,86
Rahaliste vahendite tase = raha/lühiajalised kohustused	0,46	0,97

Teadus- ja arendustegevuse osakaal 2019. aastal 51,78 % (2018. aastal 55,45 %).

ELF kui huvikaitsja

ELFi 2018. a kinnitatud strateegias on koos ELFi eksperttegevuse ning vabatahtlike kaasamisega esile toodud ELFi ühiskondlik roll keskkonkakaitsete huvidest seisjana.

ELF seisab hea selle eest, et **Eesti riigi olulised otsused arvestaksid keskkonna ja looduse kaitse vajadustega**. Tahame jõuda selleni, et:

- 1) avalik meelsus on looduskaitse suhtes positiivne – Eesti elanikes on ootus, et keskkonda puudutavad otsused oleksid kvaliteetsed;
- 2) Eesti loodust oluliselt mõjutavaid otsuseid tehakse läbipaistvalt, tõenduspõhiselt ja keskkonnaühendusi kaasavalt;
- 3) Eesti keskkonnaühendused on piisavalt võimekad, et otsuste tegemises sisukalt osaleda.

Osalemine Eesti loodust oluliselt mõjutavate otsuste tegemises

ELF tegutseb selle nimel, et olulisi Eesti loodust mõjutavaid otsuseid tehtaks kaasavalt, tõenduspõhiselt ja läbipaistvalt. 2019. aastal osales ELF mitmetes riigi otsustusprotsessides, mida on lähemalt kirjeldatud allpool konkreetsete teemade (mets, meri, märgalad, kliimamuutus, liigikaitse) all.

Kaasamise ja läbipaistvuse, ent ka tõenduspõhisuse teemad olid ehk kõige enam laual metsanduses, kus on käimas uue perioodi metsanduse arengukava (MAK2030) koostamine.

ELFi poolsed kommentaarid ja ettepanekud tegime näiteks Nord Stream 2 projekti Taani uue trassi keskkonnamõju hindamisele, Loode-Eesti tuulepargi KMH täiendatud aruandele, Alutaguse valla üldplaneeringu ja keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõule, Viru-Nigula ja Rakvere valdade üldplaneeringu lähteseisukohtadele ja KSH väljatöötamise kavatsustele, õlitehase keskkonnamõju strateegilise hindamise aruandele, taimekaitsevahendite säästva kasutamise tegevuskava eelnõule aastateks 2019 – 2023, põlevkivi kaevanduslubade välja andmisega seotud dokumentidele, riiklikule energia- ja kliimakava (REKK) eelnõule, põllumajanduse ja kalanduse valdkonna arengukava keskkonnamõju strateegilise hindamise aruande eelnõule, tasuta heitkoguse ühikute eraldamise korra määramise eelnõule ning puidupõletamise suurendamiseks koostatud elektrituruseaduse muutmise eelnõule.

Keskkonnaühenduste koostöö ja võimekuse arendamine

Õigusloomes ning arengukavade koostamises osaleb ELF sageli koos teiste Eesti Keskkonnaühenduste Koja (EKO) liikmetega. Samuti vahetatakse infot oluliste arengute kohta, vajadusel koostatakse ühispeerdumisi.

EKO üheks suuremaks ühiseks ettevõtmiseks 2019. aastal oli Riigikogu valimiste eel erakondade valimislubadustele keskkonkakaitse vaatevinklist hinnangute andmine. Nendega saab tutvuda EKO kodulehel www.eko.org.ee/valimised-2019. Euroopa Parlamendi valimiste eel koondati ühiselt olulisemad keskkonnateemalised küsimused ning edastati kandideerijatele. Vt lähemalt <http://eko.org.ee/euroopa-parlamendi-valimised>. Ühiselt esitati seisukohad.

Igal aastal annab EKO ühiselt välja keskkonnateo ja -kirve auhinda, 2019. a keskkonnateoks valiti Fridays for Future kliimaaktivistide algatused kliimakriisile tähelepanu tõmbamiseks. Keskkonnakirve sai aga mitmel pool kõlanud eksitav käsitlus intensiivsest metsamajandamisest kui kliimakriisi päästerõngast, mida levitasid ennekõike Eesti Metsa- ja Puidutööstuse Liit ning Eesti Erametsaliit.

EKO esindajatena osalesid ELFi eksperdid erinevates töögruppides ja protsessides:

- metsanduse arengukava juhtkogu töös ja huvirühmade aruteludes osalesid Tarmo Tüür ja Siim Kuresoo;
- Põllumajanduse ja maaelu arengu nõukogus (PMAN) Kristjan Piirimäe;
- Põllumajanduse ja kalanduse arengukava 2030 (PÕKA) juhtkomisjonis tegutses Kaja Petersoni asendusliikmena Aleksei Lotman;
- EKAK ühiskomisjonis (Eesti kodanikuühiskonna arengu kontseptsiooni rakendamise tegevuskavade elluviimise ja täitmise hindamise ning kodanikuühiskonna ja riigi koostöö arendamise valitsuskomisjon) osales Tarmo Tüür.

Looduskaitsealane avalik kommunikatsioon - pilootprojekt

Et üldist suhtumist looduskaitseesse positiivsemaks muuta, alustas ELF 2017. a septembris koostöös Keskkonnaõiguse Keskuse, OÜ-ga Looduskiri ja Tartu Ülikooliga Natura2000 looduskaitsealade teemalise avaliku kommunikatsiooni pilootprojekti "NaturallyEst-LIFE", mida rahastatakse Euroopa Liidu LIFE programmist, kaasrahastajaks KIK.

Projekti käigus on plaanis leida häid viise, kuidas looduskaitstes tekkinud konflikte vältida ja leevendada ning seeläbi kujundada suhtumist looduskaitseesse positiivsemaks. ELF loodab üheskoos maahoolijate, kohalike elanike ning looduskaitse riiklike võtmeisikutega selles küsimuses sammukese edasi astuda.

2019. aastal jätkus looduskaitse nõuandla (<http://www.k6k.ee/looduskaitse>) töö, pöördumisi oli ühtekokku 17, kuid lisandusid mõned strateegilised juhtumid Keskkonnaameti poolt. Katsetati välise moderaatori kaasamist looduskaitse konfliktikoosoleku lahendamisse. 2019. aasta jooksul viidi lõpule mõlemad kommunikatsioonikoolitused - esimene neist keskkonnaametnikele ning teine vabaühenduste ja loodusteadlaste koolitusgrupile.

Projektis osales viis välisvabatahtlikku, kes osalesid talgutel, viisid läbi uuringuid, lõid kaasa kommunikatsioonikoolituse läbiviimisel ning projekti muudel üritustel.

Olulise kommunikatsioonitegevusena viidi koostöös Tartu Ülikooliga 2019. aastal läbi rahvateaduse kampaania "**Eesti otsib nurmenukke**", kus osales vähemalt 250 kooligruppi ning ühtekokku tehti ligi 1700 loodusvaatlust, kus määrati 200 000 nurmenukutaime õietüüp. Loe lähemalt www.nurmenukk.ee. Rahvateaduse kampaania saavutas Eesti Teadusagentuuri teaduse populariseerimise peaauhinna uue algatuse kategoorias ning jõudis Eesti 2019. aasta kommunikatsiooniteo konkursil finaali.

ELFi juhatuses esimees Tarmo Tüür ja Tartu Ülikooli vanemteadur Tsipe Avik teaduse populariseerimise auhinna kättesaamisel. Foto: Sven Tupits

Projekti raames korraldati talgute suvekool Palupõhja looduskoolis, mille eesmärk oli looduskaitsele kaasata uusi huvitatud vabatahtlikke. Samuti viidi talgute suvekooli jätkuüritusena läbi suur niitmisvõistlus Tartus Eesti Rahva Muuseumi juures. Samuti toimusid projekti raames talgud Hobulaiul ja Suvahava külas Põlvamaal.

Täpsem info projekti kodulehel <http://elfond.ee/naturallyest>.

2020. aasta üks tegevuste põhifookusi on käivitada Natura2000 perepäevad ning õppereisid, samuti hoida käigus looduskaitseõuandla ning alustada projekti tutvustamise ja kogemuste jagamisega Ida-Euroopa konverentsidel.

Eestile omaste koosluste ja maastike säilimine

ELFi metsaprogramm

ELFi metsaprogrammi peamised fookused 2019. aastal olid metsanduse arengukava koostamise protsessis osalemine, loodussõbralikku metsandust ja metsade erinevaid väärtuseid tutvustava õpperaja avamine, loodussõbraliku metsanduse tutvustamine ja säästliku metsanduse, looduskaitse ning bioenergeetika alane eestkost.

2019. aastal jätkus ühiskonnas terav metsadebatt. ELF osales selles mitmete ajakirjanduses avaldatud arvamuskäigude ja intervjuudega ning arvukate ELFi [metsablogi](#) postitustega. Teravat fooni ühiskonnas saab seletada viimastel aastatel üha kasvava raieintensiivsusega - sel aastal ilmunud 2017. aasta

raiemahu hinnang on viimase kümnendi suurim, samuti on rekordiline lageraiete pindala (12,5 miljonit tihumeetrit, lageraieid tehti 35600 hektaril).

Metsaprogrammi tegevusi rahastati Eesti Keskkonnaühenduste Koja eelarvest, metsa kaitseks kogutud annetustest ning Ülemiste keskuse toetusest. Viimasega on käimas 3-aastane koostöö loodussõbraliku metsanduse edendamiseks. Hooandaja annetuskeskkonnas oli edukas kampaania püsिमetsa teejuhi väljaandmiseks. Metsateemalised tegevused on toimunud tihedas koostöös Eesti ja rahvusvaheliste keskkonnaorganisatsioonidega, ülikoolide teadlaste ja paljude teiste huvipooltega.

ELFi metsaprogrammi tegevusi vedasid 2019. aastal juhatuse liikmed Tarmo Tüür ja Siim Kuresoo, metsaekspert Liis Kuresoo ning kommunikatsiooniekspert Mariliis Haljasorg.

Metsanduse arengukava koostamine

2019. aastal jätkus töö Keskkonnaministeeriumi poolt veetava uue perioodi metsanduse arengukava (MAK) koostamisega. Uues MAKis lahendamist vajavate probleemidele koostasime koos EKO ekspertidega lahenduseettepanekud: <https://www.envir.ee/sites/default/files/eko.pdf> Samuti osalesid Siim Kuresoo ja Tarmo Tüür huvirühmade aruteludel ja juhtkogu töös. MAKi protsessi kajastasime jooksvalt ELFi metsablogis: <https://elfond.ee/mets#tags=MAK2030>

Kogu suve ja sügise oli MAK protsessi keskmes arengustsenaariumide koostamine, mis Keskkonnaministeeriumi vedamisel paraku ebaõnnestus. Enim avalikku kriitikat pälvinud vajakajäämine puudutas SEI Tallinna koostatud mõjuanalüüsi tagasilükkamist Keskkonnaministeeriumi poolt põhjendusega, et see ei vasta tellitud töö eesmärgile. Lähemalt saab lugeda siit: <https://elfond.ee/mets/metsanduse-arengukava-protsess-on-takerdunud-mak2030>.

Loodussõbralik metsa majandamine

ELF osales koos EKO ekspertidega **Riigimetsa Majandamise Keskuse (RMK) FSC korralise auditi protsessis**. ELFi koordineerimisel ning teiste EKO liikmetega koostöös esitati auditi läbiviijale kommentaarid, milles leiti, et RMK on kahjustanud mitmeid haruldaste ja ohustatud liikide elupaiku nii raiete kui ka kuivendustööde käigus. Paraku olulisi paranduseettepanekuid RMK FSC korralisele auditile ei järgnenud. Kokkuvõtte RMK FSC auditeerimisest on toodud siin: <https://elfond.ee/mets/fsc-auditil-leiti-taas-rmk-tegevuses-olulisi-puudusi>

ELF jätkas 2019. aastal Ülemiste keskuse poolt rahastatud projekti **“Tulevikumetsandus” tegevustega**, mis on suunatud loodussõbraliku metsamajanduse ja püsिमetsavõtete propageerimisele.

2019. aasta suvel Pokumaal avatud laanetarga rada, mis pühendatud loodussõbralikule metsandusele ja metsa väärtustele.
Foto: Laura Oro

Projekti raames toimusid järgmised tegevused:

- Korraldasime Pokumaal loodussõbralikku metsandust tutvustava ürituse, mille kokkuvõtet saab lugeda siit: <https://elfond.ee/mets/kohtumised-metsas-loodussõbraliku-metsanduse-paev-pokumaal>
- Avasime Pokumaal loodussõbralikku metsandust ja metsa erinevaid väärtusi tutvustava õpperaja: <https://elfond.ee/mets/loodussõbraliku-metsanduse-opperada-pokumaal-on-kulastajatele-avatud>
- Viisime läbi Hooandja kampaania Püsimetsa teejuhi trükkimiseks, mille käigus õnnestus koguda 266% planeeritud summast.
- Valmis "Teejuht püsimetsandusse" käsikiri, mis hõlmab teaduskirjanduse ülevaadet püsimetsandusest ning praktikute kogemusi koos piltide ja illustratsioonidega. Teejuhi avaldamine on planeeritud aastasse 2020.

Mets ja kliimamuutus

2019. aastal jätkus BirdLife Internationali toetatud projekt "Inform and raise awareness of policy and decision makers, civil society and media about the need to reshape bioenergy policies to ensure sustainability." Selle raames koostati ja levitati faktilehte (<https://elfond.ee/mets/faktileht-ohjeldamatu-puidupoletamine-taastuenergia-on-ohtlik-nii-kliimale-kui-okosüsteemidele>), peeti kohtumisi eri osapooltega (sh. Läti keskkonnaühendustega), avaldati arvamused ning arvamusfestivali Hea kliima alal korraldati mitmed metsa ja kliimat puudutavad arutelud. ELFi metsaekspert Liis Kuresoo osales paneelis "Kas kliimakriisist saab end välja põletada - bioenergeetika roll ja oht". Arutelu salvestust on võimalik näha siit:

<https://www.youtube.com/watch?v=gCg7zKTNHrU>

2020. aasta plaanid

2020. a on ELFi plaan jätkuvalt panustada metsateemalisse avalikku diskussiooni ning osaleda riiklikes metsapoliitikat suunavates protsessides. Olulise suunana jätkatakse loodussõbraliku metsamajandamise võtete tutvustamist laiemale avalikkusele, plaanis on välja anda raamat "Teejuht püsimetsandusse", mis on esimene omataoline eestikeelne püsimetsandust käsitlev ülevaade.

ELFi mereprogramm

Mereprogrammi üldine eesmärk on puhas, ökoloogiliselt mitmekesine meri, mille kasutamine on jätkusuutlik; mere kaitset ja kasutust kavandatakse ja korraldatakse tervikliku ökosüsteemi põhise lähenemise abil ning inimtekkeline eutrofeerumine on ohjeldatud.

Lähiaastate eesmärgid strateegias:

- Läänemere voolav lämmastik ja fosfor saab kärbitud: 2021. aastaks vähendatakse aastast äravoolu lämmastikul vähemalt 1800 tonni ja fosforil vähemalt 320 tonni;
- toimib sidus merekaitsealade võrgustik, mis kaitseb mereelupaiku ulatuses ja asukohtades, mis on tarvilikud ja piisavad kalastiku, mereimetajate ning lindude jaoks kogu nende elutsükli vältel, sh rändel;
- Eesti mereala kasutamist kavandatakse ruumiliselt. Hiljemalt aastaks 2021 võetakse vastu mereala planeering, mis rakendab ökosüsteemset lähenemist, kaitseb elurikkust ja võimaldab säästvat merekasutust;
- meretuulepargid rajatakse merekaitse seisukohalt sobivasse kohta. Merre ei rajata keskkonda oluliselt kahjustavaid taristuobjekte;
- keskkonnakatastroofide tõttu kannatanud mereelustiku jaoks on olemas toimiv pääste ja rehabiliteerimise süsteem.

ELFi mereprogramm on jätkuvalt tihedalt integreeritud Maailma Looduse Fondi (WWF) Läänemere programmiga (Baltic Ecoregion Programme ehk BEP). Programmi juhtrühmas (*shareholder group*) esindas 2019. aastal ELFi juhatuse liige Silvia Lotman. Mereprogrammi juhib Aleksei Lotman, tegevustega on seotud eelkõige kestliku kalanduse projektijuht Joonas Plaan, kestliku lihatarbimise projektijuht Silja Kana ja kommunikatsioonijuht Kertu Hool, kaasa on aidanud ka eutrofeerumiseksperdid Kuno Kasak ja Kristjan Piirimäe.

ELFi mereprogrammi tegevustesse on integreeritud ka säästva põllumajanduse küsimused, kuna Läänemere eutrofeerumise vähendamiseks on vajalik vähendada merre valguva lämmastiku ja fosfori koguseid, mis suures osas pärinevad põllumajandusest.

Mereprogrammi tegevusi koordineeriti 2019. a Rootsi WWFi tegevustoetuse abil. Kestliku kalanduse projekti rahastajaks on Rootsi Posti Sihtasutus, kestliku lihatarbimise tegevusi toetas osaliselt Rootsi WWF, eutrofeerumisega seotud tegevusi Keskonnainvesteeringute keskus.

Merealade ruumiline planeerimine

ELF on olnud Eestis merealade planeerimise eeskõneleja ja otseselt kaasa rääkinud praeguseks juba valminud Pärnu ning Hiiu mereplaneeringute valmimisel.

2019. aastal osalesime aktiivselt **kogu Eesti mereala planeeringu protsessis**, mis võimaldab merega seotud vastakaid huve kaaluda ja lahendusi leida. Kalanduse, turismi ja laevaliikluse kõrval on merealad üha enam muutumas majanduskeskkonnaks, kuhu rajatakse muuhulgas torujuhtmeid, elektri kaableid ning meretuuleparke. Kõik see nõuab põhjalikku ja terviklikku planeerimist, mis arvestaks erinevate huvigruppide vajadusi ja aitaks ennetada võimalikke konflikte ning merekeskkonna kahjustamist.

Mereala ruumiline planeerimine on kõigile EL liikmesriikidele kohustuslik ning planeeringud tuleb kehtestada hiljemalt 31. märtsiks 2021.

ELFi mereprogrammi juht Aleksei Lotman osales aasta jooksul mitmetel kohtumistel, mis olid seotud üleriigilise mereala planeeringu protsessiga. Tegevus jätkub 2020. aastal ja kestab kuni planeeringu kehtestamiseni.

Merealade väärtuste kaardistamine ja merekaitsealade ettepanekud

ELF hoiab jätkuvalt silma peal Keskkonnaministeeriumi menetletavatel merekaitsealade moodustamistel ja meie sagedastel meeldetuletustel on küllap oma osa, et 2019. aasta alguses jõuti Apollo merekaitseala moodustamise otsuseni.

Seni on ELFi poolt või osalusel tehtud Keskkonnaministeeriumile ettepanekud järgmiste merealade kaitse alla võtmiseks:

- 1) **Gretagrund** (inventeeritud 2007-2009, kaitse alla võtmise ettepanek 2009, valitsuse otsus hoiuala loomiseks 2010);
- 2) **Krassgrundi** kaitseala laiendamine (inventuur 2009-2010, kaitseala laiendamise ettepanek 2010);
- 3) **Neugrund** (inventuurid 2010, kaitse alla võtmise ettepanek MTÜ Balti Keskkonnafoorum poolt 2011 ESTMAR projekti raames, milles osales ka ELF);
- 4) **Apollo** (inventuurid 2010, kaitse alla võtmise ettepanek MTÜ Balti Keskkonnafoorum poolt 2011 ESTMAR projekti raames, milles osales ka ELF, valitsuse otsus kaitseala loomiseks 2019);
- 5) **Kõpu** (inventuurid 2011-2012, kaitse alla võtmise ettepanek 2012).

ELF on korduvalt pöördunud nii Keskkonnaministeeriumi kui Keskkonnaameti poole küsimusega, kuidas kaitsealade moodustamine on edenenud, aga kahjuks venib suurem osa menetlusi jätkuvalt, mistõttu tuleb merekaitsealadega jätkuvalt tegeleda.

Ka mereplaneeringu raames oleme korduvalt meelde tuletanud, et merekaitsealade võrgustik ei ole veel valmis. Sisuliselt puuduvad kaitsealad ka majandusvööndis, millele samuti tähelepanu juhtisime.

Merestrategie raamdirektiiv (MSRD)

ELF (Aleksei Lotman) osales MSRD seirekava uuendamise diskussioonides.

Eutrofeerumine ja säästlik põllumajandus

Kogu 2019. a vältel osales ELF **Euroopa Liidu Ühise Põllumajanduspoliitika (ÜPP) teemalises avalikus diskussioonis** nii Eestis kui EL tasandil, tehes koostööd teiste vabariikide ning ametiasutustega. ÜPP ning laiemalt põllumajanduspoliitika kohta jätkus, tõsi eelmise aastaga võrreldes veidi vaiksemas tempos temaatilise blogi pidamine: <http://estcap.blogspot.com.ee>. Lisaks ÜPP reformi aruteludele on järjest tähtsamaks muutunud reformitud ÜPP ellurakendamise ettevalmistus: ELF on esindatud ÜPP strateegiakava juhtrühmas ja töörühmades.

Samuti osales ELF Maaeluministeeriumi poolt läbi viidud Põllumajanduse ja Kalanduse Arengukava (PõKa) koostamise koosolekul ning esitas arvukalt ettepanekuid selle parendamiseks.

ÜPP reformiga seotud tegevused jätkuvad 2020. aastal, prognoos on raskendatud, sest reformi käigu osas puudub praegu veel lõplik selgus. Euroopa Parlament on valimiste järel otsustanud edasi liikuda eelmise koosseisu poolelijäänud tööga, muuhulgas vajavad klaarimist keskkonna- ja maaelukomisjoni erimeelsused.

2019. a ELFi tegevused **tehismärgalade** teemal eesmärgiga vähendada põllumajanduslikku hajureostust olid seotud esialgsete läbirääkimistega järgmist tehismärgalade rajamiseks.

2019. a viis ELF lõpule projekti „**Jänijõe keskkonnaseisundi parandamine**“, mille eesmärk oli kaasa aidata Jänijõe hea seisundi saavutamisele aastaks 2021. Jänijõgi on loetud tervendamise mõttes kõrge prioriteediga veekoguks, sest ta on lõheliste elupaik ja paikneb suures ulatuses looduskaitsealal (Kõrvemaa maastikukaitsealal). Projekti kandvaimaks osaks oli loomapidajate, põllumajandustootjate ja reovee käitlejate koolitamine, infomaterjalide loomine maaparandussüsteemide projekteerijatele. Lisaks koostas ELF kohalikele elanikele infovoldikud. Projekti rahastas Keskkonnainvesteeringute Keskus, ELFi poolt olid projektis tegevad Kuno Kasak ja Kristjan Piirimäe.

Et põllumajanduse mõju on otseselt seotud lihatootmise praktikatega, jätkas ELF **liha tootmise ja tarbimisega seotud mõjude kaardistamist**. Tegemist on laiemal protsessiga, mille järgmistes etappides pannakse koostöös WWFiga kokku soovitud keskkonnasõbralikumaks liha tarbimiseks. Soovitused on plaanitud kokku koondada nn lihateejuhti (Meat Guide). Lihateejuht ehk juhised vastutustundlikule liha tarbijale on juba Soomes, Rootsis ning Saksamaal avaldatud ja kasutuses olev väljaanne/veebileht. Nüüd plaanivad Rootsi ja Soome eeskujul teejuhi välja anda ka Belgia, Austria, Eesti, Läti, Leedu jt riikide keskkonnaühendused. 2020. aastal on käivitumas selleks laiem rahvusvaheline teavitusprojekt, mille rahastajateks Euroopa DEAR programm ning Rootsi WWF. ELFi poolt on tegevad Silja Kana, Kertu Hool ning Aleksei Lotman.

Merekeskkonda mõjutavad arendused

Paari aasta eest jõudis uuesti avalikkuse ette Saaremaa silla plaan, mis 2019. aastal oli nähtav ka Riigikogu valimiste eelnenud debatis. Muid suuri avalikult teadaolevaid arenguid ei toimunud, hoiame ka edaspidi teemal silma peal. Oma kommentaarid ja ettepanekud esitasime ka Nord Stream 2 projekti Taani uue trassi keskkonnamõju hindamisele ning Loode-Eesti tuulepargi KMH täiendatud aruandele.

Naftareostuse ennetamine ja tõrjevõimekus

ELF on alates 2005. aastast tegelenud vabatahtlikele naftareostustõrje alaste koolituste läbiviimise ning vabatahtlike võrgustiku arendamisega. Erinevate projektide raames on eelnevatel aastatel koostatud õppematerjale, loodud vabatahtlike andmebaas, koolitatud vabatahtlikke ning hangitud varustust.

2019. aastal töötasime KIK projekti toel välja koolituse vabatahtlikele grupijuhtidele, kes oleksid võimelised õnnetuse korral kohale tulnud vabatahtlikke suunama ning koordineerima. Kablis Kosmonautika puhkekeskuses toimunud koolituse läbis 18 grupijuhti. Käsitleti nii lindude abistamist kui ka reostuskoristust puudutavaid küsimusi. Koolitatud grupijuhid osalesid lisaks Päästeameti korraldatud õppustel, kus tutvuti vajaliku varustusega ja harjutati üheskoos päästjatega läbi vajalikud sammud, mida õnnetuse korral tegema peab. Põhitähelepanu oli pööratud poomide paigaldamisele ning rannikul puhta ja musta ala eraldamisele. Muuhulgas korraldati kaks äkk-kohtumist (Tartus ja Tallinnas), kus testiti grupijuhtide reageerimiskiirust õnnetuskohale kutsuva SMS-sõnumi saamisel. KIK projekti raames valmis ajakohastatud teabeahel, mille järgi toimida õnnetuse korral - kes on võtmeisikud, kes millegi eest vastutab, mis järjekorras tuleb tegutseda ja kuidas vabatahtlikke kaasata. Õnnetuse puhuks valmistati kommunikatsioonivahendeid, mille abil avalikkust ja peajasjalikult võimalikke vabatahtlikke teavitada.

Naftareostustõrje grupijuhid koolitusel. Foto: Laura Oro

Kestlik kalatarbimine

2019. aastal käivitus ELFi mereprogrammi uus projekt, mille eesmärk on edendada Eestis keskkonnasäästlikku kalapüüki, tootmist ja tarbimist ning elanike teadlikkust jätkusuutliku kala ja kalatoodete kohta. Projekti juhib ekspert Joonas Plaan.

Koostöös Eesti Konjunktuuriinstituudiga viidi läbi 1622 osalenuga uuring, mõistmaks Eesti elanike teadmisi kestlikust kalast ning harjumusi kala tarbimisest. Uuringust selgus, et kalal on kindel koht toidusedelis, hästi ollakse kursis Eesti vetes elavate kalade arvukusega, kuid kaugemalt pärit kalade kohta puuduvad sageli teadmised, kala arvukus ja selle kestlikkus ei ole oluliseks argumendiks valiku tegemisel. Uuringu tulemused olid aluseks kestliku kalatarbimise programmi tegevuste planeerimisel ning selle baasil hinnatakse projekti tulemusi.

Toetudes WWFi hinnangutele, mis võtavad arvesse kalavarude loodusliku olukorra, püügimeetodite mõju keskkonnale ja teatud liikide püügi majandamise, ning TÜ kalateadlaste soovitudele Eesti kontekstis oluliste mageveekalade kohta, uuendati ja kohendati Eesti oludele vastavaks kestliku kalatarbimise juhise Kalafoor.

Koostöös disainibürooga Fraktal loodi 2020. aastal käivituv teavituskampaania. Kampaania keskseks sõnumiks on "Vali kestlik kala" ning seda toetavad üleskutsed "Eelista keskkonda säästvat kodumaist kala!" ja "Aita kaasa kalade ja veekogude säilimisele, eelistades kodumaist kala." Kampaania viiakse läbi erinevates meediumites, sh. sotsiaalmeedia, YouTube, kalapoed ja jaeketid, raadioreklaamid ja muud kampaaniat toetavad reklaamikandjad (T-särgid, kleepsud, märgid, jne). Lisaks uuendas Fraktal kestliku kalatarbimise kodulehte kalafoor.ee ning kaasajastas kampaania logo ja disaini. Kujundati tarbijatele, kalakaupmeestele ning jaekettide kala sisseostjatele paberkandjal juhised.

Kalafoori tutvustati Eesti kalanduse osalistele, kalanduse juhtidele, teadlastele, kalatoodete tootjatele ja maaletoojatele ning kolme suurima jaeketi, Rimi, Selveri ja Coopi esindajatele. Kõik kolm on positiivselt meelestatud, koostöö ja arutelud jätkuvad 2020. aastal.

Projektijuht Joonas Plaan osales erinevatel kalandusega seotud töörühma koosolekutel, Kalandusnõukogu istungitel ning andnud omapoolse sisendi Euroopa Merendus ja Kalandusfondi (EMFF) kasutusele. ELF andis ka hinnangu Keskkonnaministeeriumi püügisoovidele ning selgitas seisukohti Läänemere kalanduse kohta üldisemalt. Tänu eri riikide keskkonnaorganisatsioonide ühisele tegevusele kehtestati tursapüügile moratorium, mis kestab kevadeni 2020.

Sügisel korraldasime kolmes Eesti suuremas linnas lõhe kasvatamisest ning selle tulemusel keskkonnale tekkida võivatest ohtudest rääkiva filmi "Artifishal" linastused ja arutelud. Film tõi kokku huvilised ja spetsialistid ning tekitas tulise arutelu kasvatatud lõhe kohta.

Toetudes WWF-i hinnangutele ning nende kasutusel olevale metoodikale analüüsiti eesti kalandust ning selle kestlikkust. Analüüsi tulemused näitasid, et 82% eesti rannakalandusest on kestlik ning ainult 2% on punases nimekirjas. Võrreldes globaalse kalandusega, kus kõigest 11% on kestlik, on meie olukord hea. Seda informatsiooni kasutatakse ka Eesti elanike teavitamisel kestlikust kalast ning see toetab ka kampaaniasõnumit tarvita kodumaist kala.

2020. aasta plaanid

Märtsis algab kestliku kala kampaania ning mai lõpus avaldatakse Kalafoor 2020. Kampaania raames avaldatakse artikleid, toimub aktiivne sotsiaalmeediakampaania ning välireklaam. Lisaks on kavas osaleda kalalaatadel ja festivalidel üle Eesti, et tutvustada kestlikku kala laiemalt.

ELFi märgalade programm

ELFi eesmärk märgalade osas on, et alles olevad väärtuslikud sood säilivad ning nende kuivendusest rikutud osad taastatakse.

Lähiaastate eesmärgid strateegias:

- taastatud on 7500 ha soid;
- õigusaktidest ei tulene põhjendamatuid takistusi soode taastamiseks;
- Eesti sood pakuvad võimalikult palju erinevaid hüvesid ja toimib kõiki osapooli rahuldav inventeerimise ning hindamise süsteem;
- avalikkuse teadlikkus soode olulisusest on tõusnud ja mitmekesistunud (st arvestatakse nii sotsiaalsete kui kultuurilooliste aspektidega).

Sookoosluste taastamine

Eelmise kümnendi keskpaigast on Eestis pööratud Lääne-Euroopa eeskujul rohkem tähelepanu kaitsealuste sookoosluste taastamisele (peamiselt kuivendusest tingitud kahjustuste elimineerimisele, sh mahajäetud turbakaevandusalade korrastamisele). Paljudes Euroopa riikides on sood peaaegu hävitatud (nt Taanis, Hollandis, Saksamaal). Eestis on massilise kuivendamise tulemusena lage- ja puissoode pindala vähenenud ligi kolm korda (6400 km²-lt 2400 km²-ni), neist osa on muutunud soometsadeks, kuid selle selgitamine vajaks täpset inventuuri. Soid hakati Eestis väärtustama ja kaitsma alates 1970.–1980. aastatest. Eestimaa Looduse Fond tegi 2009–2013 ulatusliku soode inventuuri. Saadud andmetel katavad lage- ja puissood Eesti territooriumist ligi 5,5%, millest pea kolmveerand on kaitse all. Paraku on isegi kaitsealustest soodest osa märkimisväärse

kuivendusemõjuga, eriti servakooslused. Õnneks on meil mitmel pool võimalik protsess veel tagasi pöörata sulgedes kuivenduskraavid ning taastades loodusliku veerežiimi. Siis hakkab sookooslus vähehaaval taastuma.

ELF on sookoosluste taastamisega tegelenud alates 2007. aastast. 2015. aastal algas ELFi juhtimisel **Euroopa Liidu LIFE programmi ja KIKi kaasrahastusel põhinev projekt „Soode kaitse ja taastamine“** (Conservation and Restoration of Mire Habitats – LIFE Mires Estonia, projekti nr: LIFE14 NAT/EE/000126) kuue soo veerežiimi taastamiseks. Projekti ametlikeks partneriteks on Tartu Ülikool ja MTÜ Arheovisioon, koostööd tehakse RMK, Keskkonnaministeeriumi, Keskkonnaameti, Põllumajandusameti, kaitseväge, õpilasmaleva ja kohalike omavalitsustega. Projekti tegevusi viivad ELFis läbi märgalaprogrammi juhina Jüri-Ott Salm, eksperdid Marko Kohv, Piret Pungas-Kohv ning Eerik Leibak, kommunikatsiooniga tegeleb ELFi teabejuht. Oluline osa on ELFi talguprojektil.

Projekti käigus luuakse või parandatakse metsise, rabapüü, rabakonna, rabakiilide ja koerliblikaliste elutingimusi ning koostatakse nende liikidega arvestav soode taastamismetoodika. Taastamisalad katavad ligikaudu 7600 ha soid, sh ligi 5000 ha Natura 2000 elupaigatüüpidele vastavaid elupaiku. Võrreldes projekti algse plaaniga on töö käigus suurenenud pindala ligi 1500 ha võrra. Looduslikele tingimustele lähedane veerežiim taastatakse looduskaitsealadele ja riigimaale jäävatel mitterajandatavatel rikutud veerežiimiga aladel: Alam-Pedja looduskaitsealal – Soosaare soo mahajäetud kaevandusalal, Agusalu lka – Feodorisoo, Ohepalu lka erinevates osades, Tudusoo lka ja Sirtsu lka soodes ning Lahemaa rahvuspargis – Laukasoo. Looduskaitsealade ja seiretegevusi täiendavad kultuuripärandi ja haridusega seotud tegevused.

Kaitsevälased Ohepalu soo taastamise talgutel paise rajamas. Foto: Marina Loštšina

2019. aastal keskenduti Sirtsu, Tudusoo, Ohepalu, Laukasoo ja Alutaguse rahvuspargis paikneva Feodorisoo taastamistööde läbiviimisele. Kevadel lõpetati tööd Feodorisoo, kuid vaja on veel hinnata üksikute kraavide käsitsi sulgemise võimalusi. Samuti vajab ehitust üks pais Soosaare soos.

2019. jaanuaris alustati taastamistöödega Laukasoo, kus esimeses järgus suleti Suurlauka väljavool, mille tulemusena on lauka veetase hakanud taastuma. Augustis, peale linnurahu lõppu jätkati töödega laukasoo ja sügisel alustati töödega Ohepalus, Sirtsu ja Tudu looduskaitsealadel. Tööd on plaanis lõpetada 2020. või hiljemalt 2021. märtsi lõpuks.

2020. kevadel jätkub teostatud tööde mõjude seire hüdroloogilisele režiimile ja sihtliikidele ning kaheaastase garantii jooksul rajatud paisude toimimisele.

Samuti jõudsi lõpusirgele Tudusoo looduskaitsealal Järvesoo paikneva Seljamäe õpperaja rekonstrueerimisega, millele 2020. aasta esimesel poolel valmivad saatetekstid ning koostatakse õppeprogrammid. Seejärel hakatakse koolilastele läbi viima õppeprogramme. Samuti on pidevalt täienenud soode kultuurilooline andmebaas.

Projekti raames koostatud 9 õppefilmist koosnev seeria „Ah soo!“ on saanud hulga vaatajaid juurde, levikule aitab kaasa inglise ja venekeelsete subtiitrite lisamine. Filmid on avaldatud: <https://soo.elfond.ee/filmid/>

Koostati ja avaldati järgnevad juhendid ja aruanded:

- Projekti sihtliikide seire 2019. aastal. Liina Remm, Urmas Sellis, Voldemar Rannap
- Kogemused Palasi jääksoo korrastamisel teostatud turbasambla ja põlevkivituha laotamisest. Koostanud: J.-O. Salm, M. Meriste, E. Karofeld, M. Kohv. 2019. a.
- Pungas-Kohv, Piret, Soovi, Ene-Reet (2019). Mire landscapes in Estonian fiction and identity. *Landscape Research* (44:3), pp. 292–302. Routledge 10.1080/01426397.2019.1579900.

Lisaks tehti teemakohaseid ettekandeid erinevatel üritustel Eestis ja mujal Euroopas.

Eesti soode vaheinventuur

ELF alustas KIKi looduskaitseprogrammi toel 2017. aastal uue projektiga, mille raames plaanitakse inventeerida üle Eesti ühtse metoodika järgi kõik need lage- ja puissoolad, mille kohta andmed on vananenud või küsitavad. Selle käigus õnnestus 2018. aasta jooksul uuendada 571 ning 2019. aastal 536 soo seisundi ja looduskaitsevääruse hinnanguid. Välitöödel koguti andmed iga soola koosluse tüübi, seisundi, inimõju ja liigilise koosseisu kohta, need sisestati andmebaasi ja väljavõtte edastati ka keskkonnaagentuurile (KAUR).

Projekti käigus toimetatakse ka kõik ELFi andmebaasis olevad sookirjed ning lahendatakse tüpoloogilised jms. vastuolud. See töö on juba varem lõpetatud Põhja- ja Lääne-Eesti mandriosa kirjetega, 2019. aastal õnnestus lõpule viia ka läänesaarte kirjete toimetamine. Käesoleval aastal jätkub töö Ida- ja Lõuna-Eesti sookirjetega.

Märgalaviljelus Baltimaades

2017. aastal alustas ELF uue projektiga, mille raames uuritakse **rikutud turbaaladel märgalaviljeluse võimalusi eesmärgiga vähendada kasvuhoonegaaside emissioone**. Projekti käigus tehakse uuringuid Balti riikides kuivendatud turbaalade kasutamiseks märgalaviljeluseks. Märgalaviljeluse rakendamiseks Eesti tingimustes on koostanud eksperthinnangud Karti Ots, Paavo Kaimre, Katrin Heinsoo ja Indrek Melts.

Projekti raames on plaanis koostada tehniline projekt märgalaviljeluse pilootala rajamiseks, mille otsinguga tegeleti jätkuvalt. Üheks võimaluseks on pilootala rajamine Pööravere jääksohu, ent see sõltub maaomaniku (RMK) sõnul kavandatava tuulepargiga seotud kohtuvaidluste tulemustest ja RMK enda plaanidest.

Õppereis Pööravere jääksoosse, et kaardistada võimalusi märgalaviljeluseks. Esiplaanil Jüri-Ott Salm. Foto: Marko Kohv

Märgalaviljeluse projekti raames on analüüsitud ja osaletud riiklike ja EL poliitikate (nt EL ühine põllumajanduspoliitika) kujundamisel.

Projekt kestab aastani 2020, rahastajaks on Euroopa Kliimainitsiatiiv (*European Climate Initiative* - EUKI). Partneriteks on Michael Succow Sihtasutus, Leedu Looduse Fond jt. ELFi poolne projektijuht on Jüri-Ott Salm, projektis osalevad Kristjan Piirimäe, Aleksei Lotman, Mariliis Haljasorg ja Marko Kohv.

Turba kaevandamine

ELF on esindatud vabatahtliku turba kaevandamise sertimissüsteemi arendamisega tegeleva sihtasutuse Responsibly Produced Peat (RPP) nõukogus (nõukogu liige Jüri-Ott Salm). Sertimissüsteemi eesmärgiks on tagada looduskaitsete väärtuste säilimine ja kaevandusjärgne alade korrastamine, eelistatult märgalade taastamise kujul. Kriitilise temana on tõstatunud turba kasutuse vastuolulisus kliimapolitikatega.

ELF on Keskkonnaministeriumi juures tegutseva turba ümarlaua liige, kus ELFi esindajaks on Jüri-Ott Salm. 2019. aastal toimus üks koosolek, kuid sellel esitatud küsimused ümarlaua rolli ja tuleviku üle jäid ebaselgeks. Toimunud ümarlaual esitati ülevaateid toimuvatest uuringutest, kaevandamistest, taastamistest ja tõstatati küsimusi soode kaitse ning turbaalade kasutuse kohta.

ELFi kliimamuutuse ja energeetika programm

2018. a kinnitatud ELFi strateegias on kliimamuutuse teema üheks viiest ELFi sisuprogrammist (metsa, mere, märgalade ning liigikaitse kõrval). Kliimaprogrammi üldiseks eesmärgis on Eestist lähtuva süsiniku hulga kasvu peatamine atmosfääris (st saavutada kliimaneutraalsus ja sealt edasi kliimanegatiivsus) ning et Eesti väljuks saastavast põlevkivienergeetikast.

Lähiaastate eesmärgid strateegias:

- ökosüsteemi süsinikubilanss on Eestis adekvaatselt hinnatud ning maastikes ja kooslustes seotud süsiniku hulka kasvatatakse;
- riik algatab lähiaastatel tegevuskava põlevkivienergeetikast väljumiseks hiljemalt aastaks 2030 ning hakkab seda rakendama;
- Eestis ja Euroopas ei tehta suurinvesteeringuid, mis süvendaksid sõltuvust fossiilenergeetikast.

Kliima teema tõusis 2019. aasta jooksul avalikkuse silmis aina olulisemaks. Sellele aitasid kaasa muuhulgas pidevad kajastused (sh meie infokanalites) ning üle maailma ja Eestis toimuvad kliimastreigid. Meie eesmärkide jaoks olulisena toimus 2019. aasta alguses järsk CO₂ ühiku hinnatõus, mis mõjutas põlevkivitööstuse tulevikuväljavaateid. Põlevkivist elektritootmise konkurentsist väljalangemise järel hakati tõsisemalt mõtlema, mis saab Ida-Virumaast ja sektori töötajatest. Lauale tõusis ka võimalus saada üleminekuks toetust Euroopa Liidu õiglase ülemineku mehhanismist. Need arengud soodustavad ELFi lähiaastate eesmärgi poole liikumist, et Eesti koostaks põlevkivist väljumise plaani. Vastukaaluks aga mindi 2019. aastal edasi uue õlitehase ja eelrafineerimistehase plaanidega, mis takistavad otseselt ELFi lähiaastate kliimaeesmärkide saavutamist. Samuti oli 2019. aastal endiselt olulisel kohal metsadebatt, kus hoogustus väärade kliimaargumentide kasutamine intensiivse metsaraie pooldajate seas. Senimaani ei ole Eestis konsensust, milline on Eesti ökosüsteemide, sh metsade süsinikubilanss on vähenemise kursil.

2019. aastal jätkus kliimamuutuste teemaline teavituskampania läbi veebilehe www.kliimamuutused.ee ja samanimelise Facebooki lehekülje, millel on praeguseks 2078 jälgijat. Veebis ja FB lehel avaldatakse jooksvalt kliimamuutustega seotud uudiseid. Teavituse eesmärgiks on anda Eesti inimestele infot, mida kliimamuutus tähendab, millest see on põhjustatud ja miks see meie jaoks oluline on.

Koostöös Eesti Rohelise Liikumise (ERL) ja Keskkonnaõiguse Keskusega (KÕK) jätkasime projekti „Kliimamuutus ja Eesti energeetika tulevik“, mille eesmärgiks on arendada mõtestatud ning kõiki osapooli kaasavat arutelu Eesti energeetika tulevikustsenaariumide teemal, sh põlevkivienergeetikalt taastuvenergiele ülemineku osas. Projekti rahastab Euroopa Kliimainitsiatiiv (EUKI). Olulisemad tegevused 2019. aastal olid:

- Riigikogu valimiste eelsel perioodil saatsime koos EKO-ga erakondadele keskkonnaühenduste poliitikasoovitused, milles kliima ja energeetika teema oli esikohal, ning 11 küsimust (neist kaks kliima- ja energeetika teemal), mille põhjal hindasime 2019. a alguses erakondade valimislubaduste keskkonnasõbralikkust. Samuti korraldasime kandidaatidele Tallinnas avaliku kliimadebati.
- Lõime rahvaalgatuse „Kliimaneutraalne Eesti aastaks 2035“, millele kogusime ligi 3000 toetusallkirja, sh 12 organisatsiooni toetuse. Allkirjad andsime üle septembris. Rahvaalgatust menetleti Riigikogu komisjonides, see jätkub 2020. aastal.

- Korraldasime Arvamusfestivalil Hea Kliima ala, kus kahe päeva jooksul toimusid erinevad kliima teemalised arutelud. Lisaks korraldasime EV Presidendi ja noorte vahelise kliimaarutelu festivali pealaval ja põlevkivist väljumise arutelu Energiapöörde alal.

Hea kliima ala Arvamusfestivalil Paides. Foto: Mariliis Haljasorg

- Korraldasime kaks õiglase ülemineku teemalist ümarlauda Ida-Virumaal ning algatasime sel teemal diskussiooni erinevate osapooltega ka muudel viisidel (intervjuud, kohtumised, meediakajastused jne). Samuti avaldasime partneritele mõeldud veebilehe www.kliimadialog.ee, kust leiab ka infot ülemineku kohta.
- Osalesime õigusloomes ja arengukavade koostamise protsessis:
 - kommenteerisime põlevkivi kaevanduslubade välja andmisega seotud dokumente;
 - kommenteerisime õlitechaste detailplaneeringu keskkonnamõju hindamist;
 - esitasime seisukohad riikliku energia- ja kliimakava (REKK) eelnõule;
 - esitasime seisukohad „Elektritootmiskäitistele energiasectori moderniseerimiseks tasuta lubatud heitkoguse ühikute eraldamise täpsustatud tingimused ja kord“ määruse eelnõule.

2019. aasta sügisel algas LIFE UNIFY projekt, mille sisuks on aidata ELi riikidel edukalt ja kiirelt üle minna madala süsinikusisaldusega majandusele. Selleks tegutsetakse ELi järgmise rahastusperioodiga, pikaajaliste strateegiatega ning riiklike- energia ja kliimakavadega. Projektis osaleb ELF ühe partnerina ja projekti juhib Climate Action Network Europe.

2019. aasta lõpus käivitus Aktiivsete Kodanike Fondi rahastatud projekt koostöös ERLi ja KÕKiga, mille sisuks on kliimavõrgustiku edendamine. ELFi roll on aidata kliimapoliitika dokumente kodanikuühiskonna jaoks lihtsustada ja juhtida kliimavõrgustiku ühisseisukohtade kujundamist.

Lisaks sai ELF 2019. aasta sügisel toetuse European Climate Initiative'ilt, mille abil tegutseme, et toetada Eestis kliimaneutraalsusele üleminekut. Samuti algas KIKi keskkonnateadlikkuse projekt, mille sisuks on kliimateadlikkuse tõstmine põllumajanduse ja toidu teemade kaudu. Nende projektide suuremad tegevused jäävad 2020. aastasse.

Kõik projektid toetavad teineteist ja sellest moodustub tervik, mis annab võimaluse tegutseda kliimapoliitika kujundamise mõttes olulistel teemadel.

Olulisemad artiklid ja kommentaarid

Meediakajastusi oli 2019. aastal väga palju. Siin on toodud välja mõned neist.

- Ida-Virumaa üleminek. Vikerkaar, 10.2019
- Silmaklappidega valitsus matab miljardi. Piret Väinsalu, Äripäev, 27.09.2019
- Intervjuud põlevkivist ja kliimaneutraalsusest. AK, 30.09.2019
- Terevisioonis kliimaneutraalsusest. ERR, 28.08.2019
- Puidust elektrit? Me ju ei neela sellist silmamoondust alla! Siim Kuresoo, EPL, 10.09.2019
- Puidu masspõletamine ei ole lahendus põlevkivikriisile. Siim Kuresoo, Postimees, 24.06.2019
- Põlevkivienergeetikast väljumist toetab õiglase üleminek. Piret Väinsalu, ERR, 23.05.2019
- Eesti valik: väike räpane põlevkiviriik või nutikas kohaneja. Kärt Vaarmari, ERR, 14.04.2019
- Põlevkivienergeetikast tuleb loobuda kümne aastaga. Kärt Vaarmari, Postimees, 14.03.2019
- Looduskaitaja: nende valimiste kõige tähtsam teema on kliima. Mõelge hoolikalt, millise kliima oma lastele pühapäeval valite. EPL, 1.03.2019

ELFi liigikaitse programm

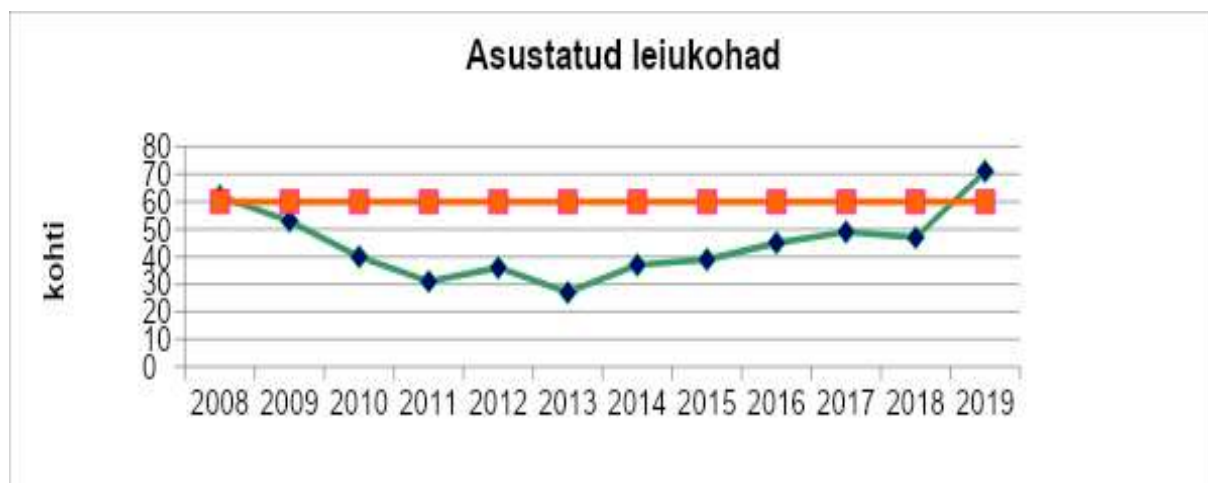
ELFi liigikaitse programmi üldeesmärk on Eesti loodusele omaste ja ohustatud liikide asurkondade elujõulisus. Strateegia eesmärgid lähiaastateks on järgmised:

- ELF on heaks tugistruktuuriks liigikaitseprojektide elluviimisel, kui konkreetse ohustatud liigi kaitsmiseks on olemas pädevad teadmised ja vahendid ning senine kaitse ei ole piisav;
- ELFi jaoks ajalooliselt prioriteetsed liigid – lendorav, nahkhiired, hülged ning kahepaiksed – on hästi kaitstud;
- kriitilisse olukorda sattunud ohustatud liikide kaitseks astub riik õigeaegselt tõhusaid samme.

Lendorav

Lendorava kaitse tegevuse põhieesmärk on olnud info kogumine lendorava esinemispaikade kohta ning selle liigi hea käekäigu eest seismine. Viimasel aastakümnel langes lendoravate arvukus alla jätkusuutlikkuse piiri. Lendoravate elupaikade vähenemise ja edasise killustumise vältimiseks on aastaid korraldatud lendorava elupaikade inventuure ning kavandatud lendorava leiukohti ühendavat võrgustikku, nende alusel on tehtud mitmeid ettepanekuid lendorava püsielupaikade moodustamiseks. Selle töö tulemusena kinnitas keskkonnaminister 2016. aastal lendorava kaitse tegevuskava ning võttis kaitse alla uued lendorava püsielupaigad. Püsielupaikade moodustamine on hoidnud ära lendoravatele oluliste elupaikade maha raiumise.

Paar viimast aastat on olnud lendoravale edukad sigimise aastad. Sajandi alguse raielankidele on kasvanud kuni 15 meetrine noor mets, mida lendoravad saavad taas kasutada isolatsiooni jäänud elupaikade vahel liikumiseks, võimaldades vahepeal asustamata leiukohti taasasustada. 2019. aastal ületas asustatud leiukohtade arv üle pika aja taas keskkonnastrateegias püstitatud miinimumeesmärgi (joonis 1). Samas tuleb aga märkida, et lendorava kogu leviala on seejuures ikkagi ahenev.

Joonis 1. Asustatud lendorava elupaikade arv ja keskkonnastrateegia eesmärk

2019. aastal osales ELF partnerina LIFE programmi Soome-Eesti ühisprojekti „Lendorav“. ELFi peamine roll oli lendoravatele sobivate elupaikade inventuur. Samuti osalesime lendorava elupaikades kujundusraiate ruumiline planeerimise ja metsamajandamise juhiste põhimõtete väljatöötamises.

Nahkhiired

2017. aastal alanud projekti „**Tiigilendlase (*Myotis dasycneme*) elupaikade parandamine Eestis (EstBatLIFE projekt)**“ raames toimus 2019. aastal rida nahkhiirte kaitsekorralduslikke tegevusi:

- Jaanuaris toimus projekti juhtrühma teine koosolek, kus tehti eelmise perioodi kokkuvõtteid ja seati edasisi sihte.
- Veebruaris-märtsis viidi läbi nahkhiirte loendus kõigis nahkhiirte talvituskoobastes kõigil projektialadel ja võeti kahe talve loendusandmed kokku ning koostati aruanne, mis on avalikult saadaval projekti veebilehel. Samuti võeti kokku külastusloenduse tulemused perioodist veebruar 2018 kuni veebruar 2019, koostati aruanne ja avalikustati see veebilehel.
- Aprillis toimus Eestis LIFE projektide infoseminar, kus projektijuht tegi projektist ettekande. Projekti juhtekspert Lauri Lutsar osales aprilli alguses EUROBATS nõukoja aastakoosolekul Skopjes, Põhja-Makedoonias. Aprilli lõpus korraldati koos Ülgase külaseltsiga prügikoristus-talgud Ülgase projektialal.
- Aprillis-mais alustati projektialade tarastamistöde ehituse ettevalmistust võrdlevate hinnapakumiste võtmisega ja koostati esialgsed tekstid projektialade infotahvlitele.
- Mai alguses korraldati prügikoristus-talgud projekti juhtrühmale Väana-Postil. Mais viidi läbi neli nahkhiireretke – üks talgujuhtide koolitusel Kauksis ja kolm Natura 2000 päeva ja rahvusvahelise elurikkuse päeva raames Tallinnas, Tartus ja Võrus.
- Juunis toimus projekti seirekoosolek ja korraldati veel ühed prügikoristus-talgud Väana-Postil. Viidi läbi ka kolm nahkhiireretke – üks Kuusikul ja kaks Värskas.
- Juulis-augustis valmistati ette projektialade tarastamistöid ja markšneider-möödistustöid Piusal, kogudes kooskõlastusi. Augustis sõlmiti esimesed vajalikud ehituslepingud.

- Augustis toimusid Eesti looduse päeva raames kolm nahkhiireretke (Keila-Joal, Iisaku ja Viljandis). Algasid tarastamistööd Vääna-Posti projektialal ja möödustööd Piusal.
- Septembri alguses valmisid tarad Vääna-Posti projektialal ja lõpus toimus nahkhiirte huvipäev Piusal, millega ühtlasi tähistati 70 aasta möödumist nahkhiirte uurimise algusest Piusal. Septembris seati sisse ka esimene videovalve – Vääna-Postil.
- Oktoobris toimusid koos kohalike elanikega prügikoristustalgud Vääna-Postil ja Humalas.
- Novembris valmis Piusa käigustiku markšeider-möödistus ja 3D mudel. Toimus ka nahkhiirte alane huvipäev kohalikele jt huvigruppidele Väänas.
- Novembris-detsembris toimusid ja valmisid tarastamistööd Humala projektialal ja valmistati ette tarastamine Piusal, mis aga ehitustööna lükkus kevadesse 2020.
- Detsembri lõpuks seati videovalve sisse ka kõigil teistel projektialadel, st Humalas, Piusal ja Ülgasel. Päris aasta lõpus toimus ka projekti töörühma koosolek, valmistamaks ette tegevusi 2020. aastaks kui nahkhiireaastaks (aasta loomaks on siis Eestis kuulutatud nahkhiir).

Projekti rahastab Euroopa Liidu LIFE programm, SA Keskkonnainvesteeringute Keskus ja projekti partnerid. EstBatLIFE projektijuht on Lauri Klein ning ekspert Lauri Lutsar. Lähem info projekti kohta: <http://elfond.ee/nahkhiired>

Nahkhiir talvituspaikade juurde paigaldatud videovalve annab lisaks ka infot kohalikust elusloodusest. Kuvatõmmis Vääna-Posti valvekaamera ülekandest.

2020. aastal on kavas palju nahkhiireaastaga seotud sündmusi, sh nahkhiireretked ja varjekastide ehitamise talgud, nahkhiirte loendused, koolituste infomapi valmimine. Kavas on tarade ehitus Piusale

ja Ülgasele, turvatruubi rajamine Piusale ning püstšahti sulgemine Ülgasel. Aprilli lõpus osaleme EUROBATSi nõukoja aastakoosolekul Sarajevos.

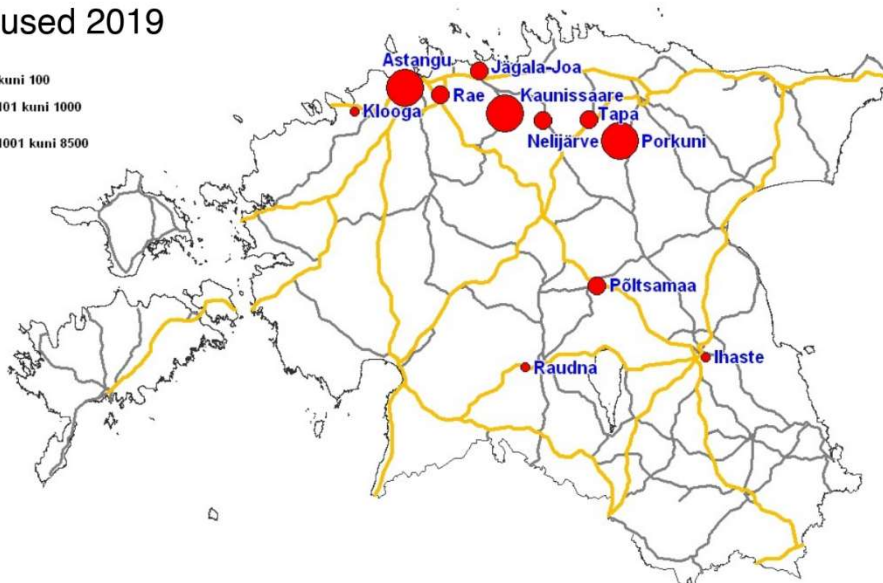
Lisaks on kavas jätkata nahkhiirte rände uuringutega merel.

Konnad teel(t)

Alates 2012. aastast on ELF kevaditi korraldanud KIKi toel kahepaiksete üle tee aitamise kampaaniat „Konnad teel(t)“ projekti raames. Algatuse „Konnad teel(t)“ eesmärk on päästa maanteedel hukkuvaid kahepaikseid ning suurendada inimeste teadlikkust Eesti kahepaiksetest, nende eluviisidest ja olulisusest meie ökosüsteemis. Konnade elude päästmisel on abiks nii talgud kui ka tähelepanelikum liiklemine kriitilistes teelõikudes rände ajal. Pikemas plaanis on aga tarvis ohtlikele teelõikudele rajada kestlikud ning hästi planeeritud konnatunnelid. Konnatunnelid on Eestis rajatud seni nelja asukohta.

2019. aastal abistasid vabatahtlikud konnatalgute käigus teeületusel ca 14 800 pulmapaikadesse teel olnud kahepaikset. Korraldati 4 infoüritust, millel osales ca 230 last ja täiskasvanut. Toimus 11 konnatalgut üle Eesti ning vabatahtlikud käisid talgutel 319 korda. Kõige tihedam kahepaiksete ränne toimus Porkuni ja Tamsalu kandis, kus vabatahtlike abiga päästeti autorataste all hukkumise eest rekordilised 8487 konna. Järgnesid Kaunissaare ja Soo-otsa talgukohtad 2163 ning Astangu tänava talgukoht Tallinnas 1453 päästetud kahepaiksega. Kokku päästeti 13993 harilikku kärnkonna, 601 rohukonna, 117 rabakonna ja 62 tähnikvesilikku.

Tulemused 2019

11 talgukohta

14800 konna

319 talgulist

4 infoüritust

Lisaks talgutele tähistati koostöös Tallinna Loomaaiaga 27. aprillil rahvusvahelist konnade kaitse päeva, mille raames toimusid mitmed temaatilised tegevused loomaaias. Ühtlasi anti loomaaias üle konnade teemalise luulevõistluse "Hüppav konn" auhinnad žürii lemmikluuletuste autoritele. Luulevõistlusele esitati üle 800 luuletuse, millest žürii valis välja 18 lemmikut kolmes vanusekategorias. Luuletustega saab tutvuda siin: <http://konnad.elfond.ee/uudised/luuletused>. Lisaks käidi konnadest rääkimas Porkuni koolis ning korraldati 2 infopäeva, Tartus ja Tallinnas.

"Konnad teel(t)" kampaania raames on vabatahtlikud kaheksa aastaga päästnud üle 111 000 kahepaikse elu. Aastate jooksul on talgutest osavõetud ca 3000 korral, tublid vabatahtlikud on konnade heaks tööd teinud umbes 6000 tundi.

Projekti tegevusi rahastab SA Keskkonnainvesteeringute Keskus. Projekti eestvedajaks oli 2019. aastal Kristiina Kübarsepp, vabatahtlike tegutsemist koordineeris Kadri Aller. 2020. aastal on plaanis jätkata talgute korraldamise propageerimist ning Eesti kahepaiksete tutvustamist.

Looduskaitse andmebaas

ELFi looduskaitse andmebaas hõlmab enamikku Eesti elupaigatüüpe ja loodusväärtusi. Läbi viidud üle-eestiliste inventuuride [põlismetsad (1993-1996); puisniidud (1995-1996); märgalad (1996-1998); niidud (1999-2001); sood (2009-2018) jt.] andmed on digitaliseeritud ja süstematiseeritud.

Andmebaas koosneb 31.12.2019 seisuga 24838 kirjest (millele lisandub 6975 ajaloolist niidukirjet), iga kirje on ühe konkreetse elupaiga kohta (hõlmab tavaliselt 0,5–100 ha) ja sisaldab andmeid selle seisundi, väärtuste ja liigilise koosseisu kohta. Mullused uued kirjed lisandusid eelkõige soode vaheinventuuri käigus seni inventeerimata objektide kohta. Põhibaasiga seotud liigiandmebaasis oli 554205 kirjet erinevate taime-, looma- ja seeneliikide kohta.

Väljavõtteid kaitstavate liikide ja väärtuslike koosluste kohta on regulaarselt edastatud Keskkonnaagentuurile (EELIS), Keskkonnaministeeriumi looduskaitseosakonnale, Euroopa Komisjonile jm asjakohastele institutsioonidele ning Tartu Ülikooli jt teadlastele. Lisaks ELFi andmebaasi "traditsioonilisele" väljavõttele (ELF_inventuurid) on EELIS-es ka eraldi teemakiht 'sood'.

ELFi andmebaas vastab Euroopa Liidu Natura 2000 kriteeriumidele ja võimaldab selle kasutust riiklikul ja rahvusvahelisel tasandil. Muu hulgas on see oluline vahend, püüdmaks tagada Natura 2000 protsessi objektiivsust looduskaitsest aspektidest lähtuvalt. Samuti on oluline seirata Natura kriteeriumide täitmist Eesti riigi ja arendajate poolt (arendustegevus, sh planeeringud; riikliku ülevaate koostamine Natura-alade kaitse osas; Natura-aladel loodushoiutööde rahastamine). Nendele tegevustele aitab kaasa osalemine Eesti-sisestes ja rahvusvahelistes koostöövõrgustikes (Eesti Keskkonnaühenduste Koda, WWF, CEEWeb, IUCN).

Igaühe looduskaitse

ELFi eesmärk on, et igaüks saab elurikkust suurendada ja tunneb end osana looduskaitsest. Lähiaastate strateegilised eesmärgid on:

- igal huvilisel on piisavad praktilised teadmised ja oskused, et oma elukeskkonda rohkem elurikkust tuua;
- ELFi talgutel osaleb igal aastal 1500 inimest, teaberingi on kaasatud 3000 inimest;
- riiklikku looduskaitset täiendab ja toetab eraomandil ja erainitsiatiivil põhinev looduskaitse;

- ELFi on 1000 püsiannetajat, annetustest kogutakse 150 000 eurot aastas ning ettevõtete toetustest 150 000 eurot aastas.

ELFi loodustalgud

ELFi talgute 20. hooaeg 2019. aastal oli pühendatud öise eluviisiga loomadele ning teema-aasta tegevustest saab ülevaate veebilehel <http://talgud.ee/oloomad>.

Kokku toimus 2019. aastal ELFi eestvedamisel Eesti eri paigus 48 talgut ning üks talgu Leedus. Talgutel osales 790 vabatahtlikku, kes panustasid looduse heaks 6996 tundi tööd. Avalikkusele olid osalemiseks avatud 37 talgut, ülejäänud üritustel osalesid sõpruskonnad, ettevõtete kollektiivid ja vabaühendused. Talgutööd olid suunatud põhiliselt pärandkoosluste hooldamisele ja taastamisele (puis-, ranna- ja lamminiidud ning loopealsed), märgalade taastamisele kuivenduskraavidele paisude rajamise teel ning spetsiifiliste liigikaitseliste tööde tegemisele: roo niitmine, võsaraie, rohukamara eemaldamine liivikult. 11 talgut toimusid kahepaiksete heaks (kõre, mudakonn, harivesilik; lisaks sookilpkonn Leedus) ning 8 talgul tegutses lindude heaolu nimel (must-toonekurg, niidurüdi). Lisaks tegeleti invasiivsete võõrtaimeliikide tõrjega (verev lemmalts - 2 talgut) ja prügikoristusega nahkhiirte püsielupaikades (5 talgut). Ööloomade teema-aasta raames toimusid talgute väliselt kaku-, kõre-, kahelelise käokeele ehk ööviili- ja nahkhiireretked. Osadel talgutel korraldati ööliblikate püüki- ja määramist, käidi mägraretkel ning kuulati ilveseloengut. Muuhulgas disainisid ja valmistasid ELFi talgukorraldaja Kadri Aller ja pikaajaline välisvabatahtlik Antoine Fusil Prantsusmaalt teema-aasta maskoti: lendorava Uudo.

Prügikoristustalgud nahkhiirte elupaigas Ülgasel. Foto: Kirke Raidmets

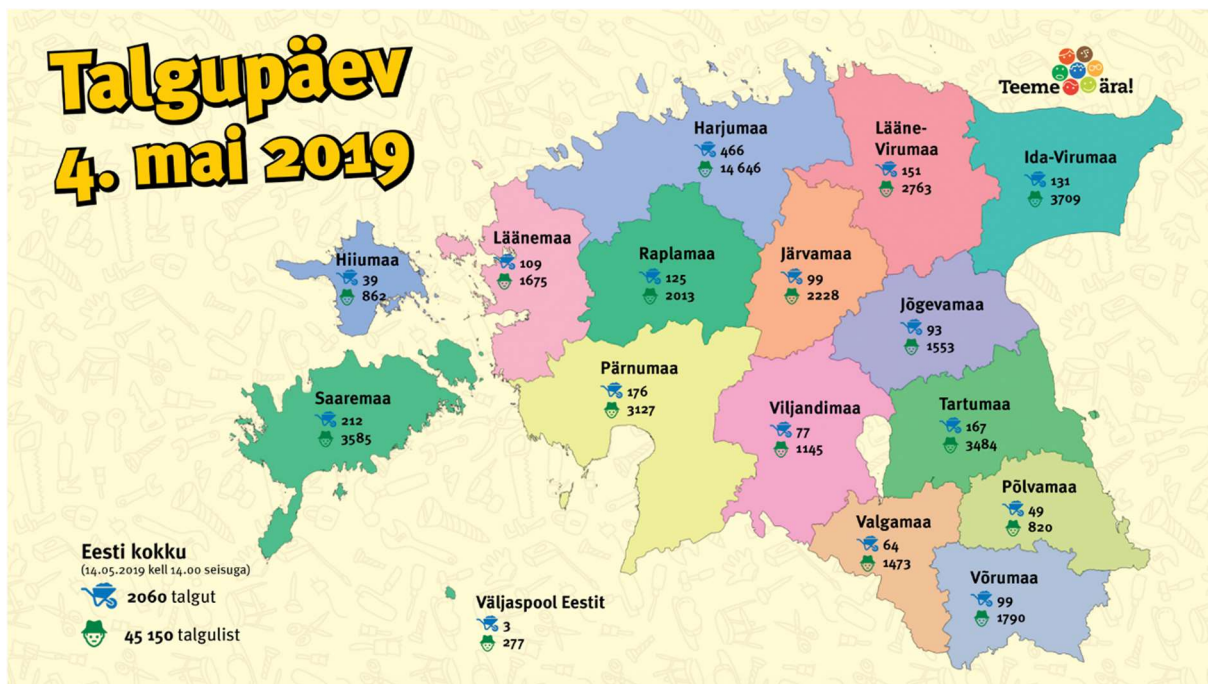
ELFi talgute suvekool toimus 2019. aastal juba kuuendat korda. Kolmandat aastat toimus suvekool Palupõhjas, kus niideti taastataval puisniidul käsitsi heina. Suvekoolis osales 72 suurt ja väikest talgulist. Lisaks niitmisele toimusid harivad loengud ja töötoad kliimamuutuste, metsa ja nahkhiirte

teemal. Kohal olid ka pärimusmuusikud. 2019. aastal lõppes suvekooli üle-eestilise niitmishõistlusega Eesti Rahva Muuseumi naabruses Raadil. Niitmishõistlusest võttis osa üle 40 niitmishuvilise, toimusid eelvoorud ja finaali ning pärjati parimad noorte, naiste ja meeste arvestuses. Niitmishõistlusega koos toimus ka pärimuspäev, kus sai õppida vikati tööd ja teisi traditsioonilisi oskusi, samuti tutvuda pärimusmuusika ja looduskaitsega. Väiksemad külalised said osa orienteerumismängust ja Pokumaalt oli külas Puuko koos pokudega.

Talgute korraldamist rahastasid KIK, RMK, LIFE programm, eraannetajad ning talgutel osalejad. Talgute projekti töötajad 2019. aastal olid: Kadri Aller, Indrek Kuuben, Egle Liiskmann ja Siim Kuresoo. Suvetskooli korraldamisega tegeles Piret Väinsalu. 2020. aastal on talgute maht pisut suurem 2019. aasta mahust. Aasta teemaks on sood ning ELFi talgute suvekool on kavas taas korraldada Palupõhjas.

Teeme Ära talgupäev 2019

Teeme Ära talgupäev oli senise ajaloo kõige heitlikuma ilmaga, ent sellele vaatamata läks igati korda. Kokku peeti 2060 talgut ja osales üle 45 150 talgulise, mis moodustab Eesti elanikkonnast 3,4%. Maakondade arvestuses korraldati enim talgud Harjumaal ja Tallinnas, kus osales 466 talgul kokku 14 646 inimest. Elanike arvu järgi võttis kõige rohkem inimesi talgutest osa Saaremaal, kus osales 212 talgul 3 585 inimest ehk 10,8% maakonna elanikest. Järgnesid Hiiumaa 9,2%, Läänemaa 8,1% ja Järvamaa 7,3%-ga maakonna elanikest.

Seekordsed fookusteemad olid laulu ja tantsu juubeliaasta, õueraamatukogude meisterdamine ning nurmenukutaljud. Laulu ja tantsu juubeliaasta egiidi all kutsusime koos juubelipeo korraldajatega üles teadvustama ja korrastama kõiki tuleteele jäävaid või mujal asuvaid kultuuriväärtuslikke ning kohaliku kultuuriloo ja tähendusega paiku. Üleskutsega liituti ligi 100 talgupaigas üle Eesti. Sama palju leidis järgimist üleskutse oma kogukonnas õueraamatukogu meisterdamiseks. Õueraamatukogude üleskutsega pöörasime tähelepanu lugemisvarale, kogukonna kooskämiskohtade rikastamisele ning ka laiemalt kogukonnasisesele jagamisele.

Samuti peeti nurmenukutaljud, sest Teeme Ära talgupäevaga sai alguse ka kodanikuteaduse algatus "Eesti otsib nurmenukke". Algatuse eesmärk oli aidata Tartu Ülikooli teadlastel hinnata meie looduse

liigirikust ja seisukorda. Kaasa löömiseks polnud vaja mingeid eelteadmisi ega oskusi. Geenitüübi määramist ja loodusvaatluse sisestamist toetas nutikas veebileht. Talgupäeva kokkuvõtete ajaks oli algatuse raames vaadeldud 100 000 nurmenuku õit. Vastavalt nurmenukkude õitsemise ajale eri piirkondades jätkusid vaatlused veel juunini, jõudes kokku 200 000 õieni.

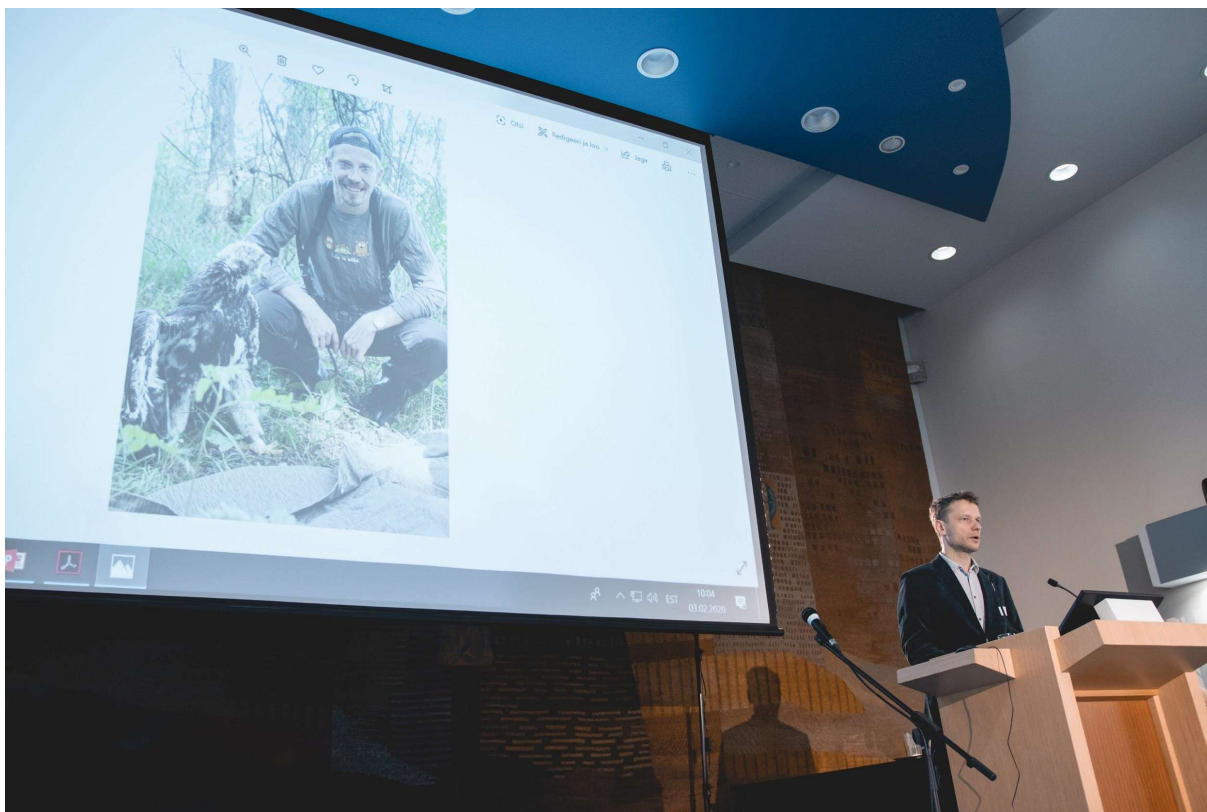
Jätku said ka mullused üleskutsed kihelkonnvärvide kasutamiseks ning postkastitalgud. Ühise talgutööna võis valmistada postkastialused, värvida need oma kodukihelkonna värvidesse ning paigaldada postkastid. Talgupäeva raames vahetati välja või rajati 150 uut grupipostkasti.

Talgupäeva meeskond arvutas välja ka osalenute vabatahtliku töö väärtuse. Arvestades talguliste panuseks konservatiivselt töötasu alammääruga (3,21€/h) keskmiselt 5 h ja talgujuhtide panuseks 20 h keskmise töötasumääruga (7,56€/h), on seekordse talgupäeva vabatahtliku töö koguväärtuseks 1 036 130 eurot.

Talgupäeva korraldasid Eestimaa Looduse Fond, Eesti Külaliikumine Kodukant ja nende ümber koondunud võrgustik. Partneritena löid kaasa Kodanikuühiskonna Sihtkapital, Tamrex, H&M, Vizeum, Omniva, Tele2, Nordic Hotel Forum, Eesti Laulu- ja Tantsupeo SA jt. Talgupäeva meeskonnas töötasid ELFi poolt Tarmo Tüür, Kristi Reinfeldt ja Kadi Rutens.

Välja antud stipendiumid ja toetused

ELF annab igal aastal välja noore looduskaitse auhinda, mille juurde kuulub 1000 euro suurune stipendium. Noore looduskaitse auhind loodi Kaja ja Aleksei Lotmani sihtrahastamise baasil 2005. aastal, 2019. aastal anti seda välja 14. korda. Noore looduskaitse auhinna žürii valis 2019. aasta nooreks looduskaitsejaks Madis Leivitsa. Laureaat tegeleb igapäevaselt vigastatud metsloomade abistamisega ning on teinud tänuväärset tööd metsloomadele ohtlike keskkonnamürkide uurimise ja probleemaatika tõstatamisega ühiskonnas. Auhind anti pidulikult üle suurel märgalade päeva konverentsil 3. veebruaril 2020.

Noore looduskaitsja väljakuulutamise märgalade päeva konverentsil. Foto: Laura Oro

2019. a korraldas ELF kaheksandat korda Läänemeresõbraliku taluniku konkursi. Kandidaadiks sobisid Eesti põllumajandustootjad ja talunikud, kes on võtnud kasutusele häid ja uuenduslikke praktikaid selleks, et vähendada taimetoitainete veekogudesse, sh Läänemerre kandumist. Konkurs toimus kahes voorus: kohalikus ja rahvusvahelises. Kohaliku konkursi ja 1000-eurose stipendiumi võitis Saareõue OÜ Pärnumaalt. Konkursi võidu töid läbimõeldud mahetootmine ja sõnnikukäitlemise tehtud investeeringud, mis vähendavad merre ja teistesse veekogudesse jõudvate liigsete toitainete hulka. Sügisel esindas Saareõue Eestit rahvusvahelise žürii ees. Rahvusvaheline üldvõit läks sel korral Taani.

Rahvusvaheline konkurs korraldatakse Läänemere regioonis ka 2020. aastal, kuhu oodatakse kandidaate juba veebruaris. Täpsem info konkursi kohta: <http://elfond.ee/laanemeretalunik>.

Raamatupidamise aastaaruanne

Bilanss

(eurodes)

	31.12.2019	31.12.2018	Lisa nr
Varad			
Käibevarad			
Raha	280 852	934 158	2
Nõuded ja ettemaksed	79 960	67 011	3
Varud	3 647	1 020	
Kokku käibevarad	364 459	1 002 189	
Põhivarad			
Investeeringud tütar- ja sidusettevõtjatesse	7 985	7 983	5
Kinnisvarainvesteeringud	20 023	21 079	6
Materiaalsed põhivarad	189 510	82 797	7
Immateriaalsed põhivarad	13	709	8
Kokku põhivarad	217 531	112 568	
Kokku varad	581 990	1 114 757	
Kohustised ja netovara			
Kohustised			
Lühiajalised kohustised			
Laenukohustised	2 820	0	10
Võlad ja ettemaksed	145 565	97 346	11
Sihtotstarbelised tasud, annetused, toetused	252 273	863 275	19
Kokku lühiajalised kohustised	400 658	960 621	
Pikaajalised kohustised			
Laenukohustised	20 338	0	10
Kokku pikaajalised kohustised	20 338	0	
Kokku kohustised	420 996	960 621	
Netovara			
Sihtkapital/Osakapital nimiväärtuses	10 932	10 932	21
Eelmiste perioodide akumuleeritud tulem	143 204	142 319	
Aruandeaasta tulem	6 858	885	
Kokku netovara	160 994	154 136	
Kokku kohustised ja netovara	581 990	1 114 757	

Tulemiaruanne

(eurodes)

	2019	2018	Lisa nr
Tulud			
Annetused ja toetused	1 337 109	975 733	14
Tulu ettevõtlusest	80 030	71 888	15
Muud tulud	3 333	6 875	
Kokku tulud	1 420 472	1 054 496	
Kulud			
Sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsesed kulud	-747 799	-435 778	16
Mitmesugused tegevuskulud	-90 085	-97 839	17
Tööjõukulud	-549 427	-508 507	18
Põhivarade kulum ja väärtuse langus	-19 234	-11 448	7, 8
Muud kulud	-6 800	0	
Kokku kulud	-1 413 345	-1 053 572	
Põhitegevuse tulem	7 127	924	
Kasum (kahjum) tütarettevõtjatelt	2	0	
Muud finantstulud ja -kulud	-271	-39	
Aruandeaasta tulem	6 858	885	

Rahavoogude aruanne

(eurodes)

	2019	2018
Rahavood põhitegevusest		
Põhitegevuse tulem	7 127	924
Korrigeerimised		
Põhivarade kulum ja väärtuse langus	19 234	11 448
Kasum (kahjum) põhivarade müügist	3 467	0
Muud korrigeerimised	0	-39
Kokku korrigeerimised	22 701	11 409
Põhitegevusega seotud nõuete ja ettemaksete muutus	-12 949	-39 154
Varude muutus	-2 627	621
Põhitegevusega seotud kohustiste ja ettemaksete muutus	-562 783	455 383
Kokku rahavood põhitegevusest	-548 531	429 183
Rahavood investeerimistegevusest		
Tasutud materiaaalsete ja immateriaalsete põhivarade soetamisel	-130 995	-31 606
Laekunud materiaaalsete ja immateriaalsete põhivarade müügist	3 333	0
Kokku rahavood investeerimistegevusest	-127 662	-31 606
Rahavood finantseerimistegevusest		
Saadud laenud	30 985	0
Kapitalirendi põhiosa tagasimaksed	-7 827	0
Makstud intressid	-271	0
Kokku rahavood finantseerimistegevusest	22 887	0
Kokku rahavood	-653 306	397 577
Raha ja raha ekvivalendid perioodi alguses	934 158	536 581
Raha ja raha ekvivalentide muutus	-653 306	397 577
Raha ja raha ekvivalendid perioodi lõpus	280 852	934 158

Netovara muutuste aruanne

(eurodes)

			Kokku netovara
	Sihtkapital/ Osakapital nimiväärtuses/ ReserVKapital	Akumuleeritud tulem	
31.12.2017	10 932	142 319	153 251
Korrigeeritud saldo 31.12.2017	10 932	142 319	153 251
Aruandeaasta tulem		885	885
31.12.2018	10 932	143 204	154 136
Aruandeaasta tulem	0	6 858	6 858
31.12.2019	10 932	150 062	160 994

Raamatupidamise aastaaruande lisad

Lisa 1 Arvestuspõhimõtted

Üldine informatsioon

SA Eestimaa Looduse Fond raamatupidamise aastaaruanne on koostatud kooskõlas Eesti finantsaruandluse standardiga. Eesti finantsaruandluse standardiga põhinõuded on kehtestatud Eesti Vabariigi raamatupidamise seaduses, mida täiendavad Raamatupidamise Toimkonna poolt välja antud juhendid. Raamatupidamise aastaaruanne on koostatud eurodes.

Raha

Raha ja selle ekvivalentidena kajastatakse bilansis raha kirjel ja rahavoogude aruandes kassas olevat sularaha, arvelduskontode jääke (v.a. arvelduskrediit), kuni 3-kuulisi tähtajalisi deposiite ning rahaturufondi osakuid. Kasutatud arvelduskrediiti kajastatakse bilansis lühiajaliste laenukohustuste koosseisus.

Välisvaluutas toimunud tehingud ning välisvaluutas fikseeritud finantsvarad ja -kohustised

Välisvaluutas fikseeritud tehingute kajastamisel on aluseks võetud tehingu toimumise päeval ametlikult kehtinud Euroopa Keskpannga valuutakursid. Kõik välisvaluutas fikseeritud monetaarsed varad ja -kohustised (rahas tasutavad nõuded ja laenud) ning välisvaluutas fikseeritud mittemonetaarsed varad ja -kohustised, mida kajastatakse õiglase väärtuse meetodil (õiglase väärtuse meetodil kajastatavad kinnisvarainvesteeringud; bioloogilised varad; lühi- ja pikaajalised finantsinvesteeringud aktsiatesse ja teistesse omakapitaliinstrumentidesse, mille õiglane väärtus on usaldusväärselt hinnatav), hinnatakse bilansipäeval ümber eurodesse ametlikult kehtivate Euroopa Keskpannga valuutakursside alusel. Välisvaluutatehingutest saadud kasumid ja kahjumid kajastatakse kasumiaruandes perioodi tulu ja kuluna.

Finantsinvesteeringud

Lühi- ja pikaajaliste finantsinvesteeringute kajastamisel kasutatakse väärtuspäeva meetodit.

Lühiajaliste finantsinvesteeringutena kajastatakse kauplemiseesmärgil hoitavad väärtpaberid (aktsiad, võlakirjad, obligatsioonid, fondi osakud jne.) ning kindla lunastustähtajaga väärtpaberid, mille lunastustähtaeg on 12 kuu jooksul bilansipäevast. Pikaajaliste finantsinvesteeringutena (muude pikaajaliste aktsiate ja väärtpaberitena) kajastatakse väärtpabereid (aktsiad, võlakirjad, obligatsioonid, fondi osakud jne.), mida tõenäoliselt ei müüda lähema 12 kuu jooksul (v.a. investeeringud tütar- ja sidusettevõtjatesse) ning kindla lunastustähtajaga väärtpaberid, mille lunastustähtaeg on hiljem kui 12 kuud pärast bilansipäeva.

Lühi- ja pikaajalisi finantsinvesteeringuid aktsiatesse ja teistesse omakapitaliinstrumentidesse (v.a. sellised osalused tütar- ja sidusettevõtjates, mida kajastatakse konsolideerimise või kapitaliosaluse meetodil) kajastatakse õiglases väärtuses, juhul kui see on usaldusväärselt hinnatav. Õiglase väärtuse aluseks on finantsinstrumendi noteeritud turuhind. Aktsiaid ja muid omakapitaliinstrumente, mille õiglane väärtus ei ole usaldusväärselt hinnatav, kajastatakse soetusmaksumuses (miinus võimalikud allahindlused, kui investeeringu kaetav väärtus on langenud alla bilansilise väärtuse).

Tütar- ja sidusettevõtjate aktsiad või osad

Tütarettevõtteks loetakse ettevõtet, mille üle emaettevõtjal on kontroll. Tütarettevõtet loetakse emaettevõtja kontrolli all olevaks, kui emaettevõtja omab kas otseselt või kaudselt üle 50% tütarettevõtja hääleõiguslikest aktsiatest või osadest või on muul moel võimeline kontrollima tütarettevõtja tegevus- ja finantspoliitikat.

Sidusettevõtte on ettevõtte, mille üle emaettevõttel on oluline mõju, kuid mida ta ei kontrolli. Üldjuhul eeldatakse olulise mõju olemasolu juhul, kui ettevõtte omab sidusettevõttes 20% kuni 50% hääleõiguslikest aktsiatest või osadest.

Investeeringud tütar- ja sidusettevõtetesse kajastatakse bilansis kasutades kapitaliosaluse meetodit. Kapitaliosaluse meetodi kohaselt võetakse investeering algselt arvele tema soetusmaksumuses, mida korrigeeritakse järgmistel perioodidel ettevõtte osalusega muutustes investeeringuobjekti omakapitalis (nii muutused investeeringuobjekti kasumis/kahjumis kui muudel omakapitali kirjetel), omandamisel tekkinud firmaväärtuse võimalike allahindlustega ning omandamisel tekkinud negatiivse firmaväärtuse tuluna kajastamisega.

Omavahelistes tehingutes tekkinud realiseerumata kasumid elimineeritakse vastavalt ettevõtte osaluse suurusele. Realiseerimata kahjumid elimineeritakse samuti, välja arvatud juhul, kui kahjumi põhjuseks on vara väärtuse langus.

Juhul kui ettevõtte osalus kapitaliosaluse meetodil kajastatava investeeringuobjekti kahjumis on võrdne või ületab investeeringuobjekti bilansilist väärtust, vähendatakse investeeringu bilansilist väärtust nullini ning edasisi kahjumeid kajastatakse bilansiväliselt. Juhul kui ettevõtte on garanteerinud või kohustatud rahuldama investeeringuobjekti kohustusi, kajastatakse bilansis nii vastavat kohustust kui kapitaliosaluse

meetodi kahjumit.

Osalus omandatud tütar- ning sidusettevõtete varades ja kohustustes ning omandamisel tekkinud firmaväärtust kajastatakse bilansis netosummana vastavalt real „Investeeringud tütar- ja sidusettevõtjatesse“.

Nõuded ja ettemaksud

Nõuetena ostjate vastu kajastatakse ettevõtte tavapärase äritegevuse käigus tekkinud lühiajalisi nõudeid. Nõudeid ostjate vastu kajastatakse korrigeeritud soetusmaksumuses (s.o nominaalväärtus miinus vajadusel tehtavad allahindlused).

Individuaalselt oluliste nõuete väärtuse langust (st. vajadust allahindluseks) hinnatakse iga ostja kohta eraldi, lähtudes eeldatavasti tulevikus laekuvate summade nüüdisväärtusest. Selliste nõuete puhul, mis ei ole individuaalselt olulised ja mille suhtes ei ole otseselt teada, et nende väärtus oleks langenud, hinnatakse väärtuse langust kogumina arvestades eelmiste aastate kogemust laekumata jäänud nõuete osas. Varem alla hinnatud ebatõenäoliste nõuete laekumist kajastatakse ebatõenäoliselt laekuvate nõuete kulu vähendamisena.

Varud

Varud võetakse algselt arvele nende soetusmaksumuses, mis koosneb ostukulutustest, tootmiskulutustest ja muudest kulutustest, mis on vajalikud varude viimiseks nende olemasolevasse asukohta ja seisundisse.

Varude ostukulutused sisaldavad lisaks ostuhinnale varude ostuga kaasnevaid mittetagastatavaid makse ja varude soetamisega otseselt seotud transpordikulutusi, millest on maha arvatud hinnaalandid ja dotatsioonid. Varude tootmiskulutused sisaldavad nii otseseid toodetega seotud kulutusi (tooraine ja materjalide ning pakkematerjali maksumus, lõpetamata toodangu ladustamisega seotud vältimatud kulutused, tööliste palgad) kui ka proportsionaalset osa tootmise üldkuludest (tootmishoonete ja -seadmete amortisatsioon, remondikulu, tootmisega seotud juhtkonna palgad).

Varude soetusmaksumuse arvestuspõhimõtted

Varude soetusmaksumuse arvestamisel kasutatakse FIFO meetodit.

Varud hinnatakse bilansis lähtudes sellest, mis on madalam, kas soetusmaksumus või neto realiseerimisväärtus.

Kinnisvarainvesteeringud

Kinnisvarainvesteeringuna on kajastatud kinnisvaraobjekte (maa, hoone), mida ettevõtte hoiab renditulu teenimise või turuväärtuse kasvu eesmärgil ja mida ei kasutata enda majandustegevuses. Kinnisvarainvesteering võetakse bilansis algselt arvele tema soetusmaksumuses, mis sisaldab ka soetamisega otseselt seonduvaid tehingutasusid (s.o notariitasud, riigilõivud, nõustajatele makstud tasud ja muud kulutused, ilma milleta ei oleks ostutehing tõenäoliselt aset leidnud). Edasi kajastatakse kinnisvarainvesteeringuid soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumuleeritud kulum ja võimalikud allahindlused väärtuse langusest. Amortisatsiooni arvestamisel kasutatakse lineaarset meetodit. Amortisatsioonimäär määratakse igale kinnisvarainvesteeringu objektile eraldi, sõltuvalt selle kasulikust tööeest. Juhul kui kinnisvarainvesteeringu objekt koosneb üksteisest eristatavatest komponentidest, millel on erinevad kasulikud eluead, võetakse need komponendid raamatupidamises arvele eraldi varaobjektidena ning määratakse ka vastavalt nende kasulikule elueale eraldi amortisatsiooninormid. Ettevõtte kinnisvarainvesteeringule rakendatav amortisatsioonimäär on 2-5% aastas. Amortisatsiooni arvestamist alustatakse hetkest, mil vara on kasutatav vastavalt juhtkonna poolt plaanitud eesmärgil ning lõpetatakse kui lõppväärtus ületab bilansilist jääkmaksumust

Hilisemad kulutused on lisatud kinnisvarainvesteeringu soetusmaksumusele juhul, kui need vastavad materiaalse põhivara mõistele ja bilansis kajastamise kriteeriumitele. Muud hilisemad kulutused (näiteks remont, hooldus) on kajastatud aruandeperioodi kuludes. Juhul, kui kinnisvarainvesteeringu objektile vahetatakse välja mõni komponent, lisatakse uue komponendi soetusmaksumus objekti soetusmaksumusele ning asendatava komponendi jääkmaksumus kantakse bilansist maha.

Materiaalsed ja immateriaalsed põhivarad

Materiaalseks põhivaraks loetakse ettevõtte enda majandustegevuses kasutatavaid varasid kasuliku tööeaga üle ühe aasta ja maksumusega alates 2000 eurot.

Materiaalne põhivara võetakse algselt arvele tema soetusmaksumuses, mis koosneb ostuhinnast (k.a tollimaks ja muud mittetagastatavad maksud) ja otseselt soetamisega seotud kulutustest, mis on vajalikud vara viimiseks tema tööseisundisse ja –asukohta. Materiaalset põhivara kajastatakse bilansis tema soetusmaksumuses, millest on maha arvatud akumuleeritud kulum ja võimalikud väärtuse langusest tulenevad allahindlused. Kapitalirendile võetud materiaalse põhivara arvestus toimub sarnaselt ostetud põhivaraga.

Materiaalse põhivara objektile tehtud hilisemad väljaminekud kajastatakse põhivarana, kui on tõenäoline, et ettevõtte saab varaobjektiga seotud tulevast majanduslikku kasu ning varaobjekti soetusmaksumust saab usaldusväärselt mõõta. Muid hooldus- ja remondikuludid kajastatakse kuluna nende toimumise momendil.

Amortisatsiooni arvestamisel kasutatakse lineaarset meetodit. Amortisatsioonimäär määratakse igale põhivara objektile eraldi, sõltuvalt selle kasulikust tööeest. Olulise lõppväärtusega varaobjektide puhul amortiseeritakse kasuliku eluea jooksul kulusse ainult soetusmaksumuse ja lõppväärtuse vahelist amortiseeritavat osa. Juhul, kui vara lõppväärtus ületab tema bilansilist jääkmaksumust, lõpetatakse vara amortiseerimine. Juhul kui materiaalse põhivara objekt koosneb üksteisest eristatavatest komponentidest, millel on erinevad kasulikud eluead, võetakse need komponendid raamatupidamises arvele eraldi varaobjektidena ning määratakse ka vastavalt nende kasulikule elueale eraldi amortisatsiooninormid.

Piiramata kasutuseaga objekte (maa, püsiva väärtusega kunstiteosed, muuseumieksponaadid ja raamatud) ei amortiseerita.

Amortisatsiooni arvestamist alustatakse hetkest, mil vara on kasutatav vastavalt juhtkonna poolt plaanitud eesmärgil ning lõpetatakse kui lõppväärtus ületab bilansilist jääkmaksumust, vara lõpliku eemaldamiseni kasutusest või ümberklassifitseerimisel "müügiootel põhivaraks". Igal bilansipäeval hinnatakse kasutatavate amortisatsioonimäärade, amortisatsioonimeetodi ning lõppväärtuse põhjendatust.

Juhul kui põhivara kaetav väärtus (s.o kõrgem kahest järgnevast näitajast: vara neto müügihind või vara kasutusväärtus) on väiksem tema bilansilisest jääkmaksumusest, on materiaalse põhivara objektid alla hinnatud nende kaetavale väärtusele.

Laenukasutuse kulutused (näiteks intressid), mis on seotud materiaalse põhivara ehitusega, kapitaliseeritakse antud objekti soetusmaksumuses perioodi jooksul, mis on vajalik vara otstarbekohasesse kasutusvalmidusse viimiseks. Muid laenukasutuse kulutusi kajastatakse tekkeperioodil kuluna.

Põhivarade arvelevõtmise alampiir 2000

Kasulik eluiga põhivara gruppide lõikes (aastates)

Põhivara grupi nimi	Kasulik eluiga
Ehitised	20
Masinad ja seadmed	4
Immateriaalne põhivara	4

Piiramatu kasuliku elueaga vara (maa, püsiva väärtusega kunstiteosed, muuseumieksponaadid, raamatud) ei amortiseerita vaid kontrollitakse kord aastas vara väärtuse langust, võrreldes vara bilansilist maksumust kaetava väärtusega.

Amortiseeritavate varade puhul hinnatakse vara väärtuse võimalikule langusele viitavate asjaolude esinemist. Selliste asjaolude esinemise korral hinnatakse vara kaetavat väärtust ning võrreldakse seda bilansilise maksumusega.

Väärtuse langusest tekkinud kahjum kajastatakse summas mille võrra vara bilansiline maksumus ületab selle kaetava väärtuse. Vara kaetav väärtus on vara õiglane väärtus, millest on maha lahutatud müügikulutused, või selle kasutusväärtus, vastavalt sellele, kumb on kõrgem. Vara väärtuse languse hindamise eesmärgil hinnatakse kaetavat väärtust kas üksiku varaobjekti või väikseima võimaliku varade grupi kohta, mille jaoks on võimalik rahavoogusid eristada.

Varade allahindlusi kajastatakse aruandeperioodi kuluna.

Kord alla hinnatud varade puhul hinnatakse igal järgmisel bilansikuupäeval, kas võib olla tõenäoline, et vara kaetav väärtus on vahepeal tõusnud (v.a firmaväärtus, mille allahindlusi ei tühistata). Allahindluse tühistamist kajastatakse aruandeaasta kasumiaruandes põhivara allahindluse kulu vähendamisenä.

Rendid

Kapitalirendina käsitletakse rendilepingut, mille puhul kõik olulised vara omandiga seonduvad riskid ja hüved kanduvad üle rentnikule.

Muud rendilepingud kajastatakse kasutusrendina.

Kapitalirenti kajastatakse bilansis vara ja kohustusena renditud vara õiglase väärtuse summas või rendimaksete miinimumsumma nüüdisväärtuses, juhul kui see on madalam. Rendimaksed jaotatakse finantskuluks (intressikulu) ja kohustuse jääkväärtuse vähendamiseks. Finantskulud jaotatakse rendiperioodile arvestusega, et intressimäär on igal ajahetkel kohustuse jääkväärtuse suhtes sama. Kapitalirendi tingimustel renditud varad amortiseeritakse sarnaselt omandatud põhivaraga, kusjuures amortisatsiooniperioodiks on vara eeldatav kasulik tööiga või rendisuhte kehtivuse periood, olenevalt sellest, kumb on lühem. Kapitalirendi lepingute sõlmimisega otseselt kaasnevad rentniku poolt kantavad esmased otsekulutused kajastatakse renditava vara soetusmaksumuse koosseisus.

Kasutusrendimaksed kajastatakse rendiperioodi jooksul lineaarselt kasumiaruandes kuluna.

Kasutusrendi tingimustel väljarenditud vara kajastatakse bilansis tavakorras, analoogselt põhivaraga. Väljarenditavat vara amortiseeritakse lähtudes ettevõttes sama tüüpi varade osas rakendatavatest amortiseerimisnormidest. Kasutusrendimaksed kajastatakse rendiperioodi jooksul lineaarselt tuluna. Kasutusrendi lepingute sõlmimisega otseselt kaasnevad esmased kulutused kajastatakse rendileandja bilansis varana (renditava varaga samal kirjel) ja amortiseeritakse kulusse rendiperioodi jooksul proportsionaalselt renditulu

kajastamisega.

Finantskohustised

Kõik finantskohustused (võlad hankijatele, võetud laenud, viitvõlad, väljastatud võlakirjad ning muud lühi- ja pikaajalised võlakohustused) võetakse algselt arvele nende soetusmaksumus, mis sisaldab ka kõiki soetamisega otseselt kaasnevaid kulutusi. Edasine kajastamine toimub korrigeeritud soetusmaksumuse meetodil (v.a edasimüügi eesmärgil soetatud finantskohustused ning negatiivse õiglase väärtusega tuletisinstrumentid, mida kajastatakse nende õiglases väärtuses).

Lühiajaliste finantskohustuste korrigeeritud soetusmaksumus on üldjuhul võrdne nende nominaalväärtusega, mistõttu lühiajalisi finantskohustusi kajastatakse bilansis maksmisele kuuluvas summas. Pikaajaliste finantskohustuste korrigeeritud soetusmaksumuse arvestamiseks võetakse nad algselt arvele saadud tasu õiglases väärtuses (millest on maha arvatud tehingukulutused), arvestades järgnevatel perioodidel kohustustelt intressikulu kasutades sisemise intressimäära meetodit.

Finantskohustus liigitatakse lühiajaliseks, kui selle tasumise tähtaeg on kaheteist kuu jooksul alates bilansikuupäevast; või ettevõtte pole tingimusteta õigust kohustise tasumist edasi lükata rohkem kui 12 kuud pärast bilansikuupäeva. Laenukohustusi, mille tagasimakse tähtaeg on 12 kuu jooksul bilansipäevast, kuid mis refinantseeritakse pikaajaliseks pärast bilansipäeva, kuid enne aastaaruande kinnitamist, kajastatakse lühiajalistena. Samuti kajastatakse lühiajalistena laenukohustusi, mida laenuandjal oli õigus bilansipäeval tagasi kutsuda laenulepingus sätestatud tingimuste rikkumise tõttu.

Eraldised ja tingimuslikud kohustised

Eraldistena kajastatakse bilansis tõenäolisi kohustusi, mis on avaldunud enne bilansikuupäeva toimunud sündmuste tagajärjel ning mille realiseerumise aeg või summa ei ole kindlad. Eraldiste kajastamisel bilansis on lähtutud juhtkonna hinnangust eraldise täitmiseks tõenäoliselt vajamineva summa ning eraldise realiseerumise aja kohta. Eraldis kajastatakse bilansis summas, mis on juhtkonna hinnangu kohaselt bilansipäeva seisuga vajalik eraldisega seotud kohustuse rahuldamiseks või üleandmiseks kolmandale osapooltele. Juhul kui eraldis realiseerub tõenäoliselt hiljem kui 12 kuu jooksul pärast bilansipäeva, kajastatakse seda diskonteeritud väärtuses (eraldisega seotud väljamaksete nüüdisväärtuse summas), välja arvatud juhul, kui diskonteerimise mõju on ebaoluline.

Annetused ja toetused

Tegevuse sihtfinantseerimine kajastatakse tuluna siis, kui

- finantseerimine on laekunud või selle laekumine on praktiliselt kindel
- finantseerimisega seotud sisulised tingimused on täidetud

Sihtfinantseerimisega kaasnevaid võimalikke kohustusi kajastatakse aruandes eraldiste või potentsiaalsete kohustustena.

Varade sihtfinantseerimise korral võetakse sihtfinantseerimise abil soetatud vara bilansis arvele tema soetusmaksumus.

Vara soetamiseks saadud sihtfinantseerimine kajastatakse tuluna siis, kui

- finantseerimine on laekunud või selle laekumine on praktiliselt kindel
- finantseerimisega seotud sisulised tingimused on täidetud

Mitterahalisel sihtfinantseerimisel võetakse saadud vara bilansis arvele tema õiglases väärtuses. Sihtfinantseerimine, mida saadakse eelmistel perioodidel tekkinud kulude eest või millega ei kaasne täiendavaid tulevikku suunatud tingimusi, kajastatakse tuluna perioodis, millal sihtfinantseerimine aset leidis.

Tulud

Tulu kaupade müügist kajastatakse saadud või saadaoleva tasu õiglases väärtuses, võttes arvesse kõiki tehtud allahindlusi ja soodustusi. Tulu kaupade müügist kajastatakse siis, kui kõik olulised omandiga seotud riskid on läinud üle müüjalt ostjale, müügitulu ja tehinguga seotud kulu on usaldusväärselt määratav ning tehingust saadava tasu laekumine on tõenäoline. Tulu teenuse müügist kajastatakse teenuse osutamise järel, või juhul kui teenus osutatakse pikema ajaperioodi jooksul, siis lähtudes valmidusastme meetodist.

Kulud

Kulud on kajastatud tekkepõhiselt, tulude ja kulude vastavuse printsiibist lähtudes

Seotud osapooled

SA Eestimaa Looduse Fond aastaaruande koostamisel on loetud seotud osapoolteks:

- tütarettevõtja;
- tegev- ja kõrgemat juhtkonda;
- eespool loetletud isikute lähedasi pereliikmeid ja nende poolt kontrollitavaid või nende olulise mõju all olevaid ettevõtteid

Rahavoogude aruanne on koostatud kaudmeetodil - põhitegevuse rahavoogude leidmisel on korrigeeritud põhitegevuse tulemit, elimineerides mitterahaliste tehingute mõju ja põhitegevusega seotud käibevarade ning lühiajaliste kohustuse saldode muutused.

Raamatupidamise aastaaruandes kajastuvad olulised varade ja kohustuste hindamist mõjutavad asjaolud, mis ilmsid bilansi kuupäeva ja aruande koostamise kuupäeva vahemikul, kuid on seotud aruandeperioodil või varasematel perioodidel toimunud tehingutega.

Lisa 2 Raha

(eurodes)

	31.12.2019	31.12.2018
PayPal konto	551	1 621
Sularaha kassas	566	50
Arvelduskontod	279 735	932 487
Kokku raha	280 852	934 158

Lisa 3 Nõuded ja ettemaksed

(eurodes)

	31.12.2019	12 kuu jooksul
Nõuded ostjate vastu	9 778	9 778
Ostjatelt laekumata arved	9 778	9 778
Muud nõuded	455	455
Viitlaekumised	455	455
Ettemaksed	1 905	1 905
Tulevaste perioodide kulud	1 905	1 905
Sihtfinantseerimise nõuded	67 822	67 822
Kokku nõuded ja ettemaksed	79 960	79 960
	31.12.2018	12 kuu jooksul
Nõuded ostjate vastu	30 393	30 393
Ostjatelt laekumata arved	30 393	30 393
Maksude ettemaksed ja tagasinõuded	479	479
Muud nõuded	579	579
Viitlaekumised	579	579
Ettemaksed	1 014	1 014
Tulevaste perioodide kulud	134	134
Muud makstud ettemaksed	880	880
Sihtfinantseerimise nõuded	34 546	34 546
Kokku nõuded ja ettemaksed	67 011	67 011

Viitlaekumisena on 2019 aastal kajastatud nõue Sotsiaalkindlustusametile töötajatele detsembris makstud täiendavate vanemapuhkuse päevade hüvitamiseks. Tulevaste perioodide kuluna on kajastatud ettemaksed büroorumide rendi eest. Sihtfinantseerimise nõuetele on kajastatud nõuded aruandeaastal tehtud projektide kulude eest, mille eest laekub raha 2020 aastal. Sihtfinantseerimise nõuete summa on kajastatud lisas 13.

Lisa 4 Maksude ettemaksed ja maksuvõlad (eurodes)

	31.12.2019		31.12.2018	
	Ettemaks	Maksuvõlg	Ettemaks	Maksuvõlg
Käibemaks		1 566		3 146
Üksikisiku tulumaks		11 368		11 231
Erisoodustuse tulumaks		9		34
Sotsiaalmaks		21 288		20 185
Kohustuslik kogumispension		940		908
Töötuskindlustusmaksed		1 471		1 388
Ettemaksukonto jääk	0		479	
Kokku maksude ettemaksed ja maksuvõlad		36 642	479	36 892

Maksuvõlgade kirjel on kajastatud võlgnevus detsembris väljamakstud töötasudelt arvestatud maksudelt, mis kuulusid deklareerimisele ja maksmisele jaanuaris 2020 ning arvestuslikud maksuvõlad detsembri eest arvestatud töötasudelt, mis maksti välja jaanuaris 2020 ja kuulusid deklareerimisele ja ülekandmisele 10.veebruari 2020.

Lisa 5 Tütarettevõtjate aktsiad ja osad (eurodes)

Tütarettevõtjate aktsiad ja osad, üldine informatsioon					
Tütarettevõtja registrikood	Tütarettevõtja nimetus	Asukohamaa	Põhitegevusala	Osaluse määr (%)	
				31.12.2018	31.12.2019
11043521	ELF Ring OÜ	Eesti	keskkonnakonsultatsioonid	100	100

Tütarettevõtjate aktsiad ja osad, detailne informatsioon:				
Tütarettevõtja nimetus	31.12.2018	Kasum(kahjum) kapitaliosaluse meetodil	31.12.2019	
ELF Ring OÜ	7 983	2	7 985	
Kokku tütarettevõtjate aktsiad ja osad, eelmise perioodi lõpus	7 983	2	7 985	

Lisa 6 Kinnisvarainvesteeringud

(eurodes)

Soetusmaksumuse meetod		
	Ehitised	Kokku
31.12.2017		
Soetusmaksumus	52 852	52 852
Akumuleeritud kulum	-30 717	-30 717
Jääkmaksumus	22 135	22 135
Amortisatsioonikulu	-1 056	-1 056
31.12.2018		
Soetusmaksumus	52 852	52 852
Akumuleeritud kulum	-31 773	-31 773
Jääkmaksumus	21 079	21 079
Amortisatsioonikulu	-1 056	-1 056
31.12.2019		
Soetusmaksumus	52 852	52 852
Akumuleeritud kulum	-32 829	-32 829
Jääkmaksumus	20 023	20 023

	2019	2018
Kinnisvarainvesteeringutelt teenitud renditulu	19 802	6 808
Kinnisvarainvesteeringute otsesed haldamiskulud	-275	-275

Kinnisvarainvesteeringuna on kajastatud ELF-ile kuuluvad bürooruumid Tartus. Alates veebruarist 2009 on sõlmitud kinnisvara üürile andmise leping tähtajaga 31.jaanuar 2024.

Lisa 7 Materiaalsed põhivarad (eurodes)

								Kokku
	Maa	Ehitised			Masinad ja seadmed	Muud materiaalsed põhivarad	Lõpetamata projektid	
			Transpordivahendid	Muud masinad ja seadmed				
31.12.2017								
Soetusmaksumus	6 497	32 498	87 641	41 129	128 770		1 394	169 159
Akumuleeritud kulum	0	-10 489	-60 372	-37 411	-97 783			-108 272
Jääkmaksumus	6 497	22 009	27 269	3 718	30 987		1 394	60 887
Ostud ja parendused			24 468	7 138	31 606			31 606
Amortisatsioonikulu	0	-648	-7 092	-1 956	-9 048			-9 696
31.12.2018								
Soetusmaksumus	6 497	32 498	112 109	48 267	160 376		1 394	200 765
Akumuleeritud kulum	0	-11 137	-67 464	-39 367	-106 831		0	-117 968
Jääkmaksumus	6 497	21 361	44 645	8 900	53 545		1 394	82 797
Ostud ja parendused			30 984	2 376	33 360	97 635		130 995
Muud ostud ja parendused			30 984	2 376	33 360	97 635		130 995
Amortisatsioonikulu		-648	-13 232	-1 568	-14 800	-2 034		-17 482
Müügid (jääkmaksumuses)			-550	-6 250	-6 800			-6 800
Ümberliigitamised						1 394	-1 394	0
Ümberliigitamised lõpetamata projektidest						1 394	-1 394	0
31.12.2019								
Soetusmaksumus	6 497	32 498	138 003	29 789	167 792	99 029	0	305 816
Akumuleeritud kulum	0	-11 785	-76 156	-26 331	-102 487	-2 034	0	-116 306
Jääkmaksumus	6 497	20 713	61 847	3 458	65 305	96 995	0	189 510

Müüdud materiaalsed põhivarad müügihinnas

	2019	2018
Masinad ja seadmed	3 333	0
Transpordivahendid	3 333	0
Kokku	3 333	0

Ehitistena on kajastatud Alam-Pedjal asuv Palupõhja looduskooli hoone. Muu materiaalse põhivarana on arvele võetud rajatud Tudu õpperada. 2019 aastal müüdi sõiduauto Landrover, soetati uus Volkswagen väikebuss.

Lisa 8 Immateriaalsed põhivarad

(eurodes)

	Arvutitarkvara	Kokku
31.12.2017		
Soetusmaksumus	2 797	2 797
Akumuleeritud kulum	-1 392	-1 392
Jääkmaksumus	1 405	1 405
Amortisatsioonikulu	-696	-696
31.12.2018		
Soetusmaksumus	2 797	2 797
Akumuleeritud kulum	-2 088	-2 088
Jääkmaksumus	709	709
Amortisatsioonikulu	-696	-696
31.12.2019		
Soetusmaksumus	2 797	2 797
Akumuleeritud kulum	-2 784	-2 784
Jääkmaksumus	13	13

Lisa 9 Kasutusrent

(eurodes)

Aruandekohustuslane kui rendileandja

	2019	2018
Kasutusrenditulu	20 357	8 677
Järgmiste perioodide kasutusrenditulu mittekatkestatavatest lepingutest		
	31.12.2019	31.12.2018
1-5 aasta jooksul	21 100	20 983
Rendile või üürile antud varade bilansiline jääkmaksumus		
Kinnisvarainvesteeringud	20 023	21 079
Kokku	20 023	21 079

Kasutusendi tuluna 2019 aastal on kajastatud:
kinnisvarainvesteeringult teenitud renditulu 19 802 eurot
ELFi sõidukite väljarent 555 eurot

Aruandekohustuslane kui rentnik

	2019	2018
Kasutusrendikulu	30 919	16 202
Järgmiste perioodide kasutusrendikulu mittekatkestatavatest lepingutest		
	31.12.2019	31.12.2018
12 kuu jooksul	3 292	22 952
1-5 aasta jooksul	137 135	116 408

Kasutusrendikuluna on kajastatud büroorumide, raamatupidamistarkvarade ja dokumendihaldustarkvara rendikulu.

Lisa 10 Laenukohustised

(eurodes)

	31.12.2019	Jaotus järelejäänud tähtaja järgi			Intressimäär	Lõpptähtaeg
		12 kuu jooksul	1 - 5 aasta jooksul	üle 5 aasta		
Pikaajalised laenud						
Liisinguleping L19106277	23 158	2 820	20 338		3 kuu euribor + 2.45% aastas	05.06.2024
Pikaajalised laenud kokku	23 158	2 820	20 338			
Laenukohustised kokku	23 158	2 820	20 338			

Liisingulepinguga osteti 2019 aastal väikebuss Volkswagen Transporter

Lisa 11 Võlad ja ettemaksed

(eurodes)

	31.12.2019	12 kuu jooksul
Võlad tarnijatele	80 209	80 209
Võlad töövõtjatele	28 714	28 714
Maksuvõlad	36 642	36 642
Kokku võlad ja ettemaksed	145 565	145 565
	31.12.2018	12 kuu jooksul
Võlad tarnijatele	27 027	27 027
Võlad töövõtjatele	23 181	23 181
Maksuvõlad	36 892	36 892
Saadud ettemaksed	10 246	10 246
Tulevaste perioodide tulud	5 346	5 346
Muud saadud ettemaksed	4 900	4 900
Kokku võlad ja ettemaksed	97 346	97 346

Lisa 12 Võlad töövõtjatele

(eurodes)

	31.12.2019	31.12.2018
Töötasude kohustis	25 507	19 812
Puhkusetasude kohustis	2 853	2 640
Töötajate nõuded kulude eest	354	729
Kokku võlad töövõtjatele	28 714	23 181

Töötasude kohustusena on kajastatud detsembri eest arvestatud tasud, mis kuulusid väljamaksmisele jaanuaris 2020. Puhkusetasude kohustus on arvestatud kasutamata puhkusepäevade inventuuri alusel.

Lisa 13 Sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused

(eurodes)

Varad soetusmaksumuses

	31.12.2017		Laekunud	Tagasi makstud	Kajastatud tulemiaruanandes	31.12.2018	
	Nõuded	Kohustised				Nõuded	Kohustised
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks							
Euroopa Liidu toetused (LIFE)		332 711	706 040		-498 287		540 464
Euroopa Liidu muud fondid - EUKI		0	149 845		-106 190		43 655
KÜSK jm Eesti riik		474	74 534	-1 411	-73 123		474
Keskkonnainvesteeringute Keskus	10 793		36 648		-60 086	34 231	
Keskkonnainvesteeringute Keskus LIFE kaasfinantseering		74 369	141 000		-39 996		175 373
World Wide Fund for Nature			44 913		-32 840		12 073
Svenska Postkodstifelsen		0	57 975				57 975
Keskkonnainvesteeringute Keskus NAFTA		0	14 355		-1 863		12 492
Välisministeerium					-314	314	
EKO Sihtkapital			16 222		-16 222		
Euroopa Liidu muud fondid	3 670		30 051		-26 381	0	
Keskkonnainvesteeringute Keskus TALGUD		16 457	32 650		-49 107		0
KÜSK toetus ÜPP konverentsile	515		515			0	
Sihtotstarbelised annetused		20 767	63 786		-63 786		20 767
Kokku sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	14 978	444 778	1 368 534	-1 411	-968 195	34 545	863 273
Kokku sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused	14 978	444 778	1 368 534	-1 411	-968 195	34 545	863 273

	31.12.2018		Laekunud	Tagasi makstud	Kajastatud tulemiaruanandes	31.12.2019	
	Nõuded	Kohustised				Nõuded	Kohustised
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks							
Euroopa Liidu toetused (LIFE)		540 464	29 573		-558 477	47 900	59 461
Keskkonnainvesteeringute Keskus	34 231	12 492	148 265		-135 320	8 794	0
Keskkonnainvesteeringute Keskus LIFE kaasfinantseering		175 373	66 815		-202 772		39 417
World Wide Fund for Nature		12 073	29 455		-28 943		12 585
Svenska Postkodstifelsen		57 975	55 708		-53 678		60 005
Välisministeerium	314		314			0	
EKO Sihtkapital		0	21 012		-26 140	5 128	
Aktiivsete kodanike fond		0	19 500				19 500
Euroopa Liidu muud fondid		43 655	204 016		-213 607	6 000	40 064
Kodanikuühiskonna Sihtkapital		474	44 399		-44 399		474
Sihtotstarbelised annetused		20 767	51 442		-51 442		20 767
Kokku sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	34 545	863 273	670 499		-1 314 778	67 822	252 273
Kokku sihtotstarbelised tasud, annetused ja toetused	34 545	863 273	670 499		-1 314 778	67 822	252 273

Lisa 14 Annetused ja toetused

(eurodes)

	2019	2018
Sihtfinantseerimine tegevuskuludeks	1 314 778	968 194
Mittesihtotstarbelised annetused ja toetused	22 331	7 539
Kokku annetused ja toetused	1 337 109	975 733
sh eraldis riigieelarvest	25 640	16 222

Eraldisena riigieelarvest on kajastatud EKO Sihtkapitali vahendusel saadud toetus.

Lisa 15 Tulu ettevõtlusest

(eurodes)

	2019	2018
Looduskaitseks ekspertiseid	21 524	27 249
Looduskaitseks talgureid	28 260	24 714
Ruumide rendilaendamine	19 802	6 808
Sõidukite rendileandmine	555	1 869
Kaupade müük	2 022	1 202
Muud teenused	7 867	10 046
Kokku tulu ettevõtlusest	80 030	71 888

Muude teenuste tuludena on kajastatud reklaamilepingute alusel saadud tulud.

Lisa 16 Sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsesed kulud

(eurodes)

	2019	2018
Transpordikulud	13 696	23 405
Lähetuskulud	18 923	9 797
Koolituskulud	0	150
Sisseostetud tööd ja teenused	606 973	294 550
Seminaride, ürituste korraldamine	57 968	50 610
Töövahendid	13 093	16 164
Tükised ja reklaam	35 146	39 102
Makstud stipendiumid	2 000	2 000
Kokku sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsesed kulud	747 799	435 778

Sihtotstarbeliste projektide otsestele kuludele lisanduvad tööjõukulud 2019 aastal summas 525 711 eurot ja 2018 aastal summas 475 184 eurot, mis on kajastatud lisas 18.

Lisa 17 Mitmesugused tegevuskulud

(eurodes)

	2019	2018
Üür ja rent	18 466	15 708
Mitmesugused bürookulud	23 500	14 955
Lähetuskulud	821	895
Riiklikud ja kohalikud maksud	43	28
Riia 185a kulud	275	275
Autode ja transpordikulud	15 527	27 641
Müügikaubad	2 464	1 192
Tasuliste teenuste kulu	10 456	16 170
Audit	2 016	1 824
Reklaam, tükised	1 664	6 554
Külaliste vastuvõtt, üritused	12 416	9 780
Liikmemaksud	1 338	944
Panga teenustasud	506	514
Töökaitse ja tervishoid	593	1 359
Kokku mitmesugused tegevuskulud	90 085	97 839

Mitmesuguste tegevuskuludena on kajastatud üldvahenditest ja tasuliste teenuste osutamiseks tehtud kulud.

Lisa 18 Tööjõukulud

(eurodes)

	2019	2018
Palgakulu	411 214	381 777
Sotsiaalmaksud	138 213	126 730
Kokku tööjõukulud	549 427	508 507
Sellest kajastatud sihtotstarbeliselt finantseeritud projektide otsese kuluna	525 711	475 184
Töötajate keskmine arv taandatusena täistööajale	24	22

Tööjõukuludesse on arvestatud ka töövõtulepingute ja juhatuse liikme lepingute alusel makstud tasud.

2019 aastal maksti töövõtulepingute alusel koos maksudega 22 514 eurot.

2018 aastal maksti töövõtulepingute alusel koos maksudega 35 383 eurot.

Juhatusesele makstud tasud on kajastatud lisa 19

Lisa 19 Seotud osapooled

(eurodes)

Tegev- ja kõrgemale juhtkonnale arvestatud tasud ja muud olulised soodustused	2019	2018

Arvestatud tasu	93 987	101 043
-----------------	--------	---------

Tegevjuhtkonna tasudena on arvestatud juhatuse liikmetele töölepingute ja juhatuse liikme lepingute alusel makstud tasud. Nõukogu liikmetele juhtimise teenuse eest tasusid ei arvestatud ega muid soodustusi ei antud.

Lisa 20 Projektide tulud valdkondade kaupa

Valdkond/ Projekt	2018	2019
<u>Mereprogramm kokku</u>	<u>73265</u>	<u>116191</u>
WWF Meri	19194	24219
WWF Meat Guide	13646	4725
JJ-KIK	16744	15836
NAFTA-KIK	1863	17734
SEAALARM	21818	0
KALA	0	53678
<u>Metsaprogramm kokku</u>	<u>45413</u>	<u>31108</u>
KÜSK METS	1838	0
annetused METS	43575	6112
ÜLEMISTE	0	24996
<u>Märgalade programm kokku</u>	<u>445759</u>	<u>603772</u>
LIFE-ME	360297	486737
annetused RABA	2306	0
Sooinv-KIK	29249	38275
VV-SOOD	314	0
EKUK	53593	78760
<u>Liigikaitse programm kokku</u>	<u>117561</u>	<u>174515</u>
Metsloomade taastuskeskus	196	180
A-13 Kõre	13	175
A-1 lendorav, LO-LIFE	1572	9205
A-6 nahkhiir	944	1395
ESTBAT-LIFE	103530	149184
NOORLK	1000	1350
GENU-KIK	2468	0
Konnad-KIK	7796	13026
<u>Igäühe looduskaitse kokku</u>	<u>128210</u>	<u>115113</u>
Talgud-KIK / annetused	55736	65827
EVS, ERASMUS+	3870	3706

Teeme Ära KÜSK +annetused	66390	45580
<u>Kliimamuutuste programm</u>	<u>52597</u>	<u>134031</u>
EUKI-KLIIMA	52597	118483
LIFE-UNIFY	0	15548
<u>ELF kui huvikaitsja</u>	<u>105390</u>	<u>140048</u>
Annetused	4865	2200
KÜSK-ME18	7499	5999
KÜSKAH17/ KÜSKÜPP	2069	0
EKO	16222	26140
NaturallyEst-LIFE	74235	105710
KOKKU	968195	1314778

Lisa 21 Sihtkapitalid

	Sihtkapital			Kokku
	Asutamisel sissemakstud SK	Lotmani nim. noore loodus- kaitsja sk	Noore loodus- taluniku sk	
Saldo seisuga 31.12.2017	9642	710	580	10932
Eraldised sihtkapitalidest	0	0	0	0
Saldo seisuga 31.12.2018	9642	710	580	10932
Eraldised sihtkapitalidest	0	0	0	0
Saldo seisuga 31.12.2018	9642	710	580	10932